הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

ישמח משה על טור ושולחן ערוך

רבי משה טייטלבוים מאוהעל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ישמח משה על טור ושולחן ערוך

רבי משה טייטלבוים מאוהעל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ישמח-משה-על-טור-ושולחן-ערוך/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

אורח חיים 4
סימן ל"ט 4
סימן קמ"א 4
סימן קנ"ג 4
סימן רמ"ב 5
סימן שכ"ו 5
סימן תקפ"ב 5
סימן תקפ"ה 6
יורה דעה 6
סימן ל"ב 6
סימן רל"ד 6
חושן משפט 6
סימן ג 6
סימן ג 8
סימן ל"ט 9
סימן מ"א 10
סימן מ"ו 11
סימן פ"ב 11

על טור ושלחן ערוך

אורח חיים

סימן ל"ט

יש ליזהר שמי שאינו מניח תפילין דר"ת לא יכתבם דהא לדעת ר"ת אינו בקשירה א"כ אינו בכתיבה כנ"ל, וראי' לדבר דאף שנצטוה הואיל ואינו מקיים מקרי אינו בקשירה מהא דקיי"ל בה' שחיטה דמי שאינו חושש בשחיטה דינו כעכו"ם דאינו בר זביחה.

סימן קמ"א

נתגלה לי בחלום שהקורא בתורה בציבור צריך למחול מקודם לכל ישראל שלא יהא בלבו שום טינא על אחד מישראל והטעם נ"ל לפי שהזהירה התורה בכל יום ויום יהי' בעיניך כחדשים וכש"כ בשעת קריאת התורה צריך שידמה כאלו הוא בהר סיני ושומע מפי משה כמו שנאמר משה ידבר וצריך להיות ברתת וזיע כו' והקורא הוא דוגמת משה ע"כ צ"ל מקושר בכל ישראל והבן וגם לקשר עצמו בהשי"ת ומזה תראה איך להתנהג בעת הקריאה והבן.

ואין להקשות ע"ז מהא דאיתא בפוסקי' דאין לעלות לתוכחה כשהקורא שונאו [עי' או"ח סי' נ"ג] ע"כ אלמא דקורא אף דיש בלבו טינא, לזה אומר אני ותסברא הא אסור לשנוא א' מישראל והוא ל"ת לא תשנא רק כשיודע בודאי שהוא רשע אז מותר לשנא אותו ושנאת חנם פירוש רש"י שלא ראה בו דבר עבירה וא"כ קשה ממ"נ אם זה שרוצה לעלות אינו רשע איך הקורא שונאו ואם הוא רשע וכי מתנינין תקנתא לרשיעי אע"כ צ"ל דאף דאסור לשנא מ"מ עבירה זו מצוי' מאוד וממש נכשלין בה כל ב"א ששונאין על נקלה את ב"א מכש"כ דלא קשה על מ"ש דהוא רק זהירות והבן.

סימן קנ"ג

נ"ל דמותר לעשות מפריסה שעל השלחן לס"ת פרוכת אף דמבואר בתשובת הב"ח סי' י"ז דמותר לעשות מפרוכת פריסה דהוי עלי' דפרוכת הוי תשמיש דתשמיש והפריסה הוי תשמיש וא"כ לכאורה נראה מזה דההיפוך אסור מ"מ נראה דפרוכת הוי עלי' מצד אחר דפרוכת משמש תדיר ופריסה רק בעת קריאת ס"ת והנה בזבחים דף צ"א נשאר בתיקו בתדיר ומקודש איזה מהן קודם ופסק הרמב"ם דאיזה מהן שירצה יקדים אלמא דחשיבות דתדיר הוי כמו מעלת דמקודש יותר א"כ כיון שכבר נעשה פרוכת מהפריסה אין חשש בדבר כנ"ל.

סימן רמ"ב

אפילו עובד ע"א כדור אנוש וכו' ניצל משיעבוד מלכיות נ"ל עפ"י מ"ש על המדרש מיד נתעטף בטליתו ואמר וחמור שיר ליום השבת עיין לעיל בפירושו במס' שבת דף קי"ח ב' על המאמר כל המענג את השבת וכו' ובפירושו שם דף קי"ט לא חרבה ירושלים וכו'] והנה טעות דור אנוש במה שהשפילו צורתם תחת המערכת כמו שביארתי על המדרש אשרי איש זה נח [בישמח משה פ' נח] והנה שבת סותר זה והוי תשובת המשקל והבן וע"י כך ניצל משיעבוד מלכיות כי כולם הם תחת המערכת והם למעלה מהמערכת והבן.

[**שם**] **עפ"י** מ"ש הט"ז בס"ק א' דאף דאמרינן ביומא עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה תולה ויסורין ממרקין אבל אם שמר שבת כראוי בהדי התשובה מוחלין לו לגמרי עפ"ז י"ל רמז נאה כי ענג אותיות נגע כמבואר בספרים ועפ"י דאיתא בשבת דף נ"ה אין יסורין בלא עון דכתיב ובנגעים עונם וק"ל.

א"י באופן אחר על הרמז הנ"ל כי ידוע אמרם ברכות כי הנגעים הם יסורין של אהבה ועל יסורין של אהבה פי' רש"י במקום אחר קב"ה מיסרו בעוה"ז כדי להרבות שכרו בעוה"ב יתר על כדי זכיותיו והנה אמרו חז"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים היינו בלי תכלית ואין בב"ת גדול מבב"ת וק"ל.

סימן שכ"ו

לפענ"ד יש היתר ברור לטבול לקריו בשבת במעיין או מקוה צוננת אם הזמן קר עפ"י דאיתא מס' ר"ה דף כ"ח ע"א הנודר הנאה ממעיין עיי"ש.

סימן תקפ"ב

מ"ש הב"י בשם הר"ר מנוח בהמלך המשפט שהוא בעצמו המשפט כמו שאנו אומרים שהוא החכמה כו' שנראה שהוא קונה החכמה עיי"ש והוא תמוה מאוד דבשלמא החכמה שהוא בעצמות אין להפריד דהוא חסרון ח"ו בחיק האחדות משא"כ משפט שהוא פעולה לנבראים ולא תואר עצמות ששופטם איך יתכן לומר שהוא המשפט א"כ אף אנו נאמר שקרע הי"ס הוא והקריעה אחד אבל כשתדקדק בדבר תמצא שדבריו נכונים כי המשפט בדעתו של אל דעות ששופטן בחכמתו ועוד הלא המשקל של הזכיות והעונות כבר כתב הרמב"ם שהוא בדעתו של אל דעות ודבר ה' אמת בפ"ו כי לא ידע שום נברא משקלם כי נעו מעגלותי' של התורה לא ידע אנוש ערכה ומעוף השמים נסתרה היינו אף ממה"ש רק האלקים הבין דרכה א"כ מי כהחכם יודע פשר דבר לכוון המשקל ע"כ ודאי דהמשקל בדעתו של אל דעות והוא והמדע אחד וכוונותינו באמרינו כן שלא יוכל לשפוט אותנו רק הוא ית' לבדו כאמרינו מלפניך משפטינו יצא כי רק

עיניך תחזינה משרים היינו המצות שאנו עושים ולא אחר כי רק אלקים הבין דרכה והבן כי הוא טענה נפלאה.

סימן תקפ"ה

קושי' הט"ז סק"ז על הטור בגימ' דשופר עיי"ש נראה לי לתרץ כפשוטו דאם מצרפין אלופו של עולם דהיינו שתוקעין רק לכבודו היינו האלוף ואז אין שטן ואין פגע רע והבן.

יורה דעה

סימן ל"ב

דתמה הב"י על הרי"ף למה השמיט הך בעי' דאינו יכול לעמוד מפני כבידו דהנה מדלא כתב להך בעי' ש"מ דסובר דכשר דמסתמא כשר דאין להוסיף על הטריפות ובאמת הוא טריפה ככל תיקו דפסק הרי"ף לחומרא כמבואר בסמוך בבעי' דבין הפרשות והנ"ל בזה דבאמת יש לומר נשחטה הותרה ולהקל בספיקא דדינא דרוב בהמות כשרות רק כיון דיש בה ריעותא דהוי מחיים איתרע וחיישינן א"כ היינו דוקא בכל האבעיות דידעינן דאתרע שיש בה חולה שאינה כשאר בהמות רק דהספק הוא אם נטרפה בכך לכך מחמרינין בספיקא כיון דאתרע עכ"פ אבל בהאבעי' דאינו יכול לעמוד מפני כבידו כבר פירוש רש"י בטעם האבעי' חולי הוא זה שמכבידו או לא א"כ הרי אם מסופקין אם הוי ריעותא כלל דדלמא אין זה חולה כלל ולא הוי כלל ריעותא א"כ בזה י"ל שפיר דמקילין בספיקא דמחמת הרוב אמרינן דודאי אין זה ריעותא כלל לכך השמיט הרי"ף הך בעי' כנ"ל נכון בס"ד.

סימן רל"ד

י"ל סברא דבנ"ש על תנאי וכבר עברה על תנאי דיש התרה ולא הפרה עפ"י הסברא של מהרי"ט בח"א סי' ד' דהתנאי אינו מנ"ש שלא הי' תלוי בדבר ע"כ וא"כ לפי"ז י"ל חכם דמעקר עקר למפרע א"כ עוקר התנאי משא"כ בעל דמיגז גייז מכאן ולהבא לא הוי רק כסתם נזירות שמשון ואינו יכול להפר לדעת מהר"מ מטראני אביו של מהרי"ט דסובר דבעל אינו מפר בנ"ש והוכיח כן מהגהת מיימוני כמבואר שם סי' ד' במהרי"ט כנ"ל.

חושן משפט

סימן ג

מה שהקשו על הרמב"ם דפסק כר' אחא וכר' אבוהו ולי נראה לתרץ דהמעיין בגמ' יראה דאין הכרח כלל לומר דר' אחא סובר כשמואל וכן כתבו הכ"מ ול"מ יעו"ש וא"כ איך

מצי לומר א"ב בהכי דלמא גם ר' אחא סבר כר' אבוהו דתקנתא דרבנן הוא לעכב ועוד יש לדקדק במה שהביא סוף דבריו אלא שנקרא ב"ד חצוף דא"ע לכאן לכך נראה דעיקר הנ"מ הוא מסוף דבריו לכך צריך להביא כל דבריו אבל הך דשני' שדנו א"ע לכאן דאף ר' אחא מצי סבר כר' אבוהו כמ"ש אך דנ"מ הוא במה דאמר שמואל אלא שנקראו ב"ד חצוף דקשה למאי נ"מ ומאי קמ"ל בזה ונראה דיש נ"מ גדולה לדינא עפימ"ש הרא"ש בסנהדרין פ' אד"מ דף ל"ג והובא בש"ך חו"מ סי' כ"ה ס"ק י"ד אות ח' דבהדיוט וקבלו עליו דאין הגדול יכול להחזיר את דינו ומכש"כ בלא קבלו חייב לשלם ואף במומחה ולא קבלו יעו"ש בש"ך דכיון שהחציף עצמו לדון יחידי שאין לו לדון כן לכתחלה אף שדינו דין ביחיד מומחה מ"מ כיון שלכתחלה אין לו לעשות כן והוא השתדל לדון ראוי שיתקיים הדין וישלם מביתו ומכ"ש ביחיד הדיוט או בשנים ודו"ק וא"כ נ"מ גדולה במה שאמר שנקראו ב"ד חצוף שעשו שלא כדין לכך אם טעו אף הגדול אין יכול להחזיר וחייבין לשלם והוא נכון בע"ה אך קשה לי דבאיזה טעות מיירי אי בטועה בדבר משנה הא בסי' כ"ה מסיק הש"ך בס"ק א' אות ב' דגם באינו מומחה ולא קבלו יפטור בטועה בדבר משנה א"ו בטועה בשיקול הדעת ואכתי קשה דנפטור דמ"ט אתי החיוב בטועה בשיקול הדעת היינו כמו שכ' הש"ך שם אות ג' דאפי' הוי לפנינו הוי קם דינא ואין צריך להחזיר דכיון דלא הוי טעות בדבר משנה הוי דינו דין לענין שאין צריך להחזיר ע"כ וא"כ לפ"ז דוקא במומחה ולא קבלו או בהדיוט וקבלו דדינו דין בדיעבד שייך שפיר לומר דבטועה בד"מ לא הוי דינו דין כלל לכך פטור אף אם אי אפשר למיהדר דטעין אילו הוי בעין כמ"ש הש"ך אבל בשה"ד דהוי דינו דין לא מצי טעין כלל כן אבל בהדיוט ולא קבלו עלי' מה לי בד"מ או בש"ה הלא אף אם לא טעה כלל לא הוי דינו דין כלל כמו שמפורש כאן סי' ג' וכן שם סי' כ"ה וא"כ לפ"ז יטעון אלו הוי בעין כמ"ש דאין לומר דמטעם קנס לא הוי פסקינן להחזיר דא"כ אפילו טועה בדבר משנה נמי דבזה ודאי קשה קושי' הרי"ף וכי מפני שטעה בדבר משנה נשכר ודו"ק וגם בנשא ונתן ביד ליכא נ"מ כלל במ"ש כמו שמפורש שם בש"ע סי' כ"ה סעיף ד' דהוא משלם וחוזר וגובה אף בלא גדול ודו"ק אך לשמואל דסבר דדיניהם דין א"כ א"ש דחייב בשיקול הדעת וכ"מ שפיר במה שנקראו ב"ד חצוף ודו"ק אך לדידן דקיי"ל כר' אבוהו כמ"ש הרמב"ם שם בפ"ג מה"ס הלכה יו"ד וכתב הכ"מ הוכחה לזה מהגמרא אם כן ליכא נ"מ כלל דיקראו ב"ד חצוף דיהיו חייב לשלם דהא מ"מ פטורין כמ"ש וקושי' עצומה הוא על הש"ע בסי' כ"ה ס"ד והש"ך ועי' בש"ך שם ס"ק מ"ה ודו"ק.

ונלע"ד דלר' אחא ראוי להתחייב שפיר בטעה בשיקול הדעת דהא מדין דאורייתא ראוי להתחייב דבחד סגי ואם כן הוי דינו דין ולא יכול למיטען אלו הוי בעין אך מכח תקנתא דרבנן ראוי לפטור והלא כיון שדנו לא רצו התקנה וחייבו עצמם כמו שהוא אדין תורה ואוקמי' אדיני' דהם עקרו התקנה אבל בדבר משנה פטורין שפיר דאף מדין תורה פטורין וזה נכון מאוד בע"ה ומיהו היינו דוקא לר' אחא אבל לרבא ליכא שום צד חיוב כלל דבין מדאורייתא ובין מדרבנן ראוי לפטור לכך פטורין בשיקול הדעת וז"ב לפענ"ד ודברי הגמרא יתפרשו הכא ר' אחא אית לי' דשמואל שנקראו ב"ד חצוף [ואף למאי דקיי"ל כר' אבוהו] ולא יכול הגדול להחזיר וגם לר' אחא הנ"מ במה שנקראו ב"ד חצוף אף אם ליכא גדול כלל דכיון שנקראו ב"ד חצוף דעקרו התקנה לכך חייבין לשלם בטעה בשיקול הדעת לרבא לית לי' דשמואל הך דנקראו ב"ד חצוף שיהי' חייבין לשלם בטעו בשיקול הדעת ודוק היטב ואם כן לפ"ז לק"מ על הרמב"ם ז"ל שפ' כר' אחא וכר' אבוהו ודו"ק.

ובדרך חידוד אמרתי בדרך אחר גם כן על פי קו' שכתבתי לעיל ועפ"י סגנון דלעיל דמ"ש אלא שנקראו ב"ד חצוף הוא עיקר הא"ב אך נקדים די"ל דרבא לא סבר דבעי חד דגמיר הא לא"ה פסולין רק דר' אחא מוכרח לזה רק דהש"ך כתב דגם רבא מודה לזה דאל"כ הול"ל הך א"ב והנלפע"ד די"ל דהך א"ב כלול בהך א"ב דאמר הגמ' דא"ב דגמ' אינו רק אם נימא זה דהא דאמר שמואל דנקראו כו' פירושו כמ"ש מקודם ונקדים דהש"ך כתב בסי' כ"ה ס"ק י"ד אות יו"ד טעם אחר דגדול אינו יכול להחזיר דההחזרתם אינו חזרה יעו"ש ובאות י"א שם כתב דבאית בהו חד דגמיר לא שייך טעם זה ע"כ וא"כ לפ"ז לר' אחא ודאי צ"ל בשני' דאית בהו חד דגמיר דאל"כ אף בשלשה אין דינו דין וא"כ צריך לטעם דב"ד חצוף דלא שייך הטעם של הש"ך אבל לרבא לית לי' דשמואל הך דב"ד חצוף דהא בלא חד דגמיר מצי איירי לדידי' א"כ בלא"ה גדול אין יכול להחזיר מהטעם שכ' הש"ך ודו"ק וא"כ לק"מ על הרמב"ם אך דזה אינו עולה יפה כמבואר להמעיין והוא רק לחדודא בעלמא שהוא דבר נאה והעיקר כמ"ש בראשונה

סימן ג

בש"ך סק"א עיין מה שהביא ראי' מהר"נ ולכאורה יש לדחות ראייתו דהתם שאני דאיך אנן מצרפינן אותן הא א' ודאי מעיד שקר והן מכחישין א"ע אבל בעדות אחרת דאנו רוצין לפסול העדות מכח שא' מהם רשע ושקרן ופסול לעדות אז אמרינן שפיר דלא מפסל דלא הוכחש משני עדים ועיין לעיל סי' למ"ד סעיף ב' אך דראייתו של הש"ך מכח ראית הר"נ ודו"ק.

סימן ל"ט

עיי"ש ס"ק ב' דהקשה קושיא עצומה על הרא"ש ז"ל דפסק בפ"ק דב"ק וז"ל והלכה כר' נחמן בדיני דאמר עבדא כמטלטלי דמי בכל מילי דרבנן לגבות מן היתומים כו' ושם מסיק אבל במילי דאורייתא מודה עבדא כמקרקעי דמי ע"ש ובהגוזל קמא כתב הטעם דהוי מילי דרבנן לגבות מן היתומים דסבר ר' נחמן שיעבודא לאו דאורייתא ע"ש וא"כ הרא"ש ז"ל דפסק שיעבודא דאורייתא בכמה מקומות אמאי פסק כאן כר' נחמן לענין גביית חוב מעבדים אצל היתומים ומחמת זה נדחק הש"ך לומר דהרא"ש פסק שיעבודא לאו דאורייתא אבל זה אינו כדכתב בהדיא בגיטין כמו שהביא בשמו דקיי"ל שיעבודא דאורייתא ומ"ש הש"ך לפרש למאן דסבר כן זה ודאי אינו עולה על הדעת כלל דהא כתב דקיי"ל ואם כן תמוה ונראה לי דבלא"ה יש להבין אמאי לא מפרש הרא"ש כאן בפ"ק טעמא דהוי מילי דרבנן משום דשיעבודא לאו דאורייתא.

לכך נראה משום דהכא אליבא דהלכתא אירי ולהלכה סבר דשיעבודא דאורייתא והא דפסק כר' נחמן דהוי מילי דרבנן הוא מטעם אחר דהא מלוה בשטר ואין העדים החתומים לפנינו דבר תורה דאין שטר מועיל כלל כדפסק לעיל בש"ע סי' כ"ח סעיף י"ב וכן כתב הרמב"ם ז"ל ואף דהשיג הש"ך שם כבר תברא לגזוזי' הפ"י בגיטין דף ל"ו ושם בק"א ומה שכתבתי בכאן ואין עדים לפנינו משום דאם העדים בכאן מועיל השטר לפי שיטת הרא"ש דסובר כר"ת ביבמות ל"א ע"ב דיכול לשלוח בכת"י לב"ד היכא שהעדים זוכרים עדותן ויכולים להעיד בע"פ אך דאם אין העדים בכאן או שאין זוכרים עדותם בע"פ אינו מועיל השטר דהוי מפיהם ולא מפי כתבם אך מדרבנן גובים בו כדי שלא תנעל דלת בפני לווין ע"כ וא"כ לפ"ז בשטר ודאי דהוי מילי דרבנן וכיון דבשטר אין גובין מעבדים גם בע"פ אין גובין וכמו שכתב הרא"ש לענין דגובין מיתמי מעבדים כשעשאו אפותיקי בשטר אף דשם לא שייך טעמא דקלא מ"מ כיון דמלקוחות גובין בכה"ג מיתמי ג"כ גובין משום דלא רצו חכמים ליפות כח יתומים מכח לקוחות בשום מקום ע"כ א"כ ה"נ בנידן דידן לא רצו חכמים ליפות כח מלוה ע"פ מכח מלוה בשטר בשום מקום וגם בשטר שזוכרין העדים עדותן ע"פ מכח ע"פ נגעו בה ודו"ק.

וא"ל דנימא להיפך כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי תקנו דומיא דלקוחות לכך באפותקי כיון דבלקוחות גופיהו גובין גם ביתמי גובין ודו"ק והא דכתב בפרק הגוזל קמא על ר"כ דסובר שיעבודא לאו דאורייתא נראה משום דר' נחמן א' דף י"ב שם זילו אהדורי כו' וכ' התוספת דחשיב להו כטועה בדבר משנה ע"ש והיינו דאמר מתניתן דמוכח מינה דבמילי דרבנן עבדא כמטלטלי ע"ש ואי נימא הטעם כדכתיבנא א"כ אף

דמוכח ממתני' דבמילי דרבנן עבדא כמטלטלי מ"מ כיון דמסתבר דע"פ לא עדיף משטר ואם כן יש לומר כמו שכתבנו כיון דבשטר אין גובין גם ע"פ אין גובין ואיכא למימר נמי להיפך כיון דע"פ גובין גם בשטר גובין אך דמסתבר כמו שכתבנו מעיקרא דומי' דלקוחות דאין גובין לא בע"פ ולא בשטר וא"כ לא הוי אלא טועים בשיקול הדעת לכך כתב הרא"ש דסבירא לי' שיעבודא לאו דאורייתא וא"כ בכל מקום הוי מילי דרבנן ודו"ק. **והא** דלא פסק כוותי' בהך דשיעבודא לאו דאורייתא היינו משום דמסקינן בבא בתרא דשיעבודא דאורייתא וגם משום [דל"מ] לר' נחמן בהדי' דסובר לאו דאורייתא אבל בהך דאין גובין מעבדי דיתמי פסק כוותי' מהטעם שכתבתי וזה מוכח מדסתם הגמ' דברי ר' נחמן ולא פירש דטעמו משום דשיעבודא לאו דאורייתא ולא קיי"ל כוותי' הדרינן לכללן דהלכתא כוותי' דר' נחמן בדיני ודו"ק. ואין להקשות להרא"ש ז"ל כיון דטעמא דר' נחמן משום דשיעבודא לאו דאורייתא אמאי חשיב להני כטועה בדבר משנה דלמא טעה בהך וסברי דשיעבודא דאורייתא וזה קשה אף בלא מ"ש וצ"ל דזה הוי פשיטא לי' ולא חשב דטעי בהך ואעפ"כ צ"ע.

שם בש"ע דאי משך עיין בש"ך סק"ח מה שהקשה ויש לומר דבאמת ס"ל להמחבר העיקר כסברא הראשונה כמו שכתב הש"ך בס"ק הקודם דאפילו אחר זמן שקבע כותבין אך דכתב דיעה האחרת רק כדי לחלוק כבוד לאותה דיעה וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רמ"ב עיי"ש ולכך העתיק הדיעה הנ"ל כצורתו דסבירא להו דבתוך ל' כתבין. ועוד יש לישב ודו"ק.

סימן מ"א

סעיף א'] **שם** ברמ"א וי"א אפילו נמחק לגמרי עיי"ש בסמ"ע ס"ק ג' דנדחק ליישב דברי ר"י בתוספת שכ' על הגמרא נמחק לאו דוקא קא' אלא ברישומו עדיין ניכר איירי ע"כ ע"ש ולי נראה כפשוטו דדינא קא' דהא קשה על הרמ"א שכ' דאפילו נמחק לגמרי וכן גם על המחבר לפמ"ש הסמ"ע בס"ק ב' דכשבא לב"ד איירי שכבר נמחק א"כ האיך כותבין לו דהא בסמוך אמרינן דצריך לכתוב בשטר שקרעוהו וכ' הסמ"ע בס"ק י"א דחיישינן שיעמוד שתי כתי עדים כו' משא"כ עתה שצריך לקרוע, השטר הראשון דאז לא יכתבו לו קיום אחר כשלא יראו בידו שטר הראשון ע"כ ולפ"ז קשה אם אמרינן דאף בנמחק לגמרי נותנין לו קיום א"כ אכתי החשש במקומו עומד שיזמין שני כיתי עדים שיראו מה שבשטר קודם שנמחק או שמא יש לו ב' כיתי עדים שהם יודעים מה שכתוב בשטר וילך עם כל כת לב"ד אחר ואי משום שקרעו השטר שנמחק בב"ד הראשון אכתי יכול ליקח נייר אחר כזה ויכתוב עליו קצת וימחוק לגמרי ויאמר שזהו השטר שנמחק או חשש

אחר שאם השטר נמחק לגמרי רק שהעדים יודעים מה הי' כתוב בו כפי דעת הרמ"א אם כן יש לחוש שהשטר הוא בידו שלם והוא לוקח נייר בלה ואומר שזהו השטר ויגבה בגוף השטר ואח"כ בהקיום א"ו דאף דנמחק לגמרי היינו שאינם יודעים לקרות בו מ"מ רישומו ניכר בעינן כי היכא דידעינן דהאי שטרא הוא וא"כ יפה כ' הר"י דברישומו כיכר עדיין איירי וכן נראה לפסק הלכה ודו"ק.

סימן מ"ו

בש"ך ס"ק מ"ט מ"ש בשם הר"נ והוא תמוה לפי ענ"ד דאף לפי טעם הנ"ל ראוי להכשיר בעידי קיום הקרובים לדייני קיום דהא הש"ך בסי' הנ"ל ס"ק נ"ג כתב דזה הוי כמו עד נעשה דיין כיון דגוף אחד הם ואם כן בקיום שטרות הא קיי"ל דעד נעשה דיין וגם מן הסברא מוכרח דלא גרע מדן על פי עדות עצמו דאדם קרוב אצל עצמו ואין לומר דשאני התם דבשעת הגדה לא הוי עד נעשה דיין דאם כן לכשור על כל פנים בכהאי גוונא שאחד מן הדיינים רחוק כמו בסעיף כ"ד בסי' הנזכר לעיל. ועוד הלא גם שם בשעת הגדה נעשו דיינים כמו שכתב בסמ"ע שם בסעיף קטן נ"ד וצריך עיון ודוק היטב.

סימן פ"ב

דין שטר אמנה ופרוע או ריבית ודין תנאי השטר ושבועה ודיני מיגו

בסמ"ע סק"א לשון הטור שהאי שטרא חספא בעלמא כו' ונאמן במיגו ע"כ ולכאורה שפת יתר הוא דלמה לו להאריך בדברים הול"ל כפשוטו דנאמן במיגו ונראה משום דקשה אמאי מהימנינן לי' במיגו שמא ירא לומר מזויף פן יכחישוהו אבל פרוע ליכא מאן דמכחיש וכמ"ש התוספת בכתובות י"ט ע"א ד"ה מודה בשטר כו' טעמא דמאן דסבר דא"צ לקיימו ע"ש לכך קאמר הטור דהאי שטרא חספא בעלמא ואמאי קא סמכת כו' פי' והוי כמאן דליכא שטרא והפה שאסר הוא יותר טוב ממיגו דאף דמיגו לא אמרינן בכה"ג הפה שאסר אמרי' דאמאי קאי סמכת כו' כמ"ש הטור וזה צ"ל גם כן בגמ' דא' בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאסר ולא אמר דמהימנו במיגו והיינו מטעם שכתבתי כנ"ל ברור ודו"ק

ועוד די"ל דלא אמרינן מיגו לנגד שטרא מעליא וכיון שמודה שכתבו שטרא מעליא הוא לכך כתב הטור דאמאי קא סמכת כו' ושאני הכא דעל פיו הוא נעשה שטרא מעליא ודוק. והעיקר נראה לי דקאי איש בו נאמנות והסמ"ע כתבו שלא במקומו וכן הוא בב"י בהדיא [בשם בעה"ת] שער י"ז ח"א.

בש"ע אלא שטען פרעתי נאמן עיין בדף י"ט בכתובות בספר פנ"י שרצה לומר דסגי כשנתקיים חתימת ע"א בכה"ג שהלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי וטעמו ונימוקו

עמו דשוב אינו נאמן במיגו דמזויף דהוי מיגו במקום ע"א וגם מח"ש ואיל"מ כמ"ש הש"ך סי' ע"ה ס"ק מ"ב אם יש על הממרמי שיש בו נאמנות קיום בע"א עיי"ש עכ"ל. ונחזי אנן דלדיעה הראשונה בסי' נ"א סעי"ב דאינו נאמן לומר פרעתי נגד שטר בע"א אם כן זו אינה צריך לפנים כלל דמה בכך שלא נתקיים אלא חתימת ע"א לא יהא גרע מאילו לא הוי אלא חתימה זו דאינו נאמן לומר פרעתי וגם לא שטר אמנה דהא גם בכת"י אינו נאמן לומר אמנה רק במיגו דפרעתי עיין בסי' ס"ט ש"ע סעיף ב' ואפשר לומר דזה גרע דכיון דשני עדים חתומין אם הוי טעין מזויף על החתימה השני' ולא לויתי אפשר דהוי פטור מש"ד דהוי מזויף מתוכו לפי דבריו וגרע משטר בע"א ולפ"ז גם מ"ש הפ"י לא מבעי' כו' אינו מוכרח והבן אך ודאי דז"א כמ"ש הפ"י בשם הירושלמי וכמו שהוכחתי דאף הסוברים דע"א בשטר אינו זוקק לשבועה מודו כאן ולית לן בה במאי דלפי דבריו הוא מזויף מתוכו כיון דע"א ודאי איכא דהא נתקיימה חתימתו ודוק.

אך להחולקים שם בסי' נ"א וסבירא להו דנאמן לומר פרעתי וכן מסיק הש"ך שם להלכה אז צריכין אנו לדברי הפ"י ושאני התם בשטר בע"א דנאמן לומר פרעתי בלא מיגו כלל דלא הוי רק כמו כת"י שנאמן לומר פרעתי נגדו אבל הכא שטר גמור הוא בשני עדים ומודה הלוה שכתבו ואם כן לא מהימן לומר פרעתי רק במיגו דמזויף ואם כן הוי מיגו במקום ע"א וגם הפ"י הביא שם הך דסי' נ"א אבל לענין אחר דכתב שם אף לשיטת התוספת דסובר דבמקום דאין העד מחייב ש"ד אם מכחישו אמרינן מיגו אפילו במקום ע"א מ"מ הכא אם הי' מכחיש העד וטעין מזויף:

פירושו דאם הי' מכחיש העד שנתקיים חתימתו ואומר לא לויתי ועל חתימה השני' טעין מזויף כצ"ל עיין:

הי' נראה דחייב שבועה לא מבעי' לשיטת הסוברים דע"א בשטר זוקק לשבועה בחו"מ סי' נ"א אלא אפילו לשיטת החולקים נראה דהיינו דוקא בשטר שאין חתם אלא ע"א דלא מקרי שטר:

נראה פירושו דאם מקרי שטר הוי כמו שנחקרה עדותו בב"ד אך כיון דלא מקרי שטר ל"ה כמו שנחקרה עדותו בב"ד ואינו מחייב שבועה להמכחישו:

משא"כ היכא ששני עדים חתומים ולא מצאו לקיים רק חתימת האחד משמע להדיא בירושלמי דשמעתין דזוקק לשבועה עכ"ל וכן כ' הב"י בסי' נ"א בשם הירושלמי

ואני משתומם על המראה אם הגאון הנ"ל כיון במ"ש להחולקים היינו לחולקים בסעיף הנ"ל ומאמינים לומר פרעתי נגד שטר בע"א דלי נראה דגם דיעה זו מודה דע"א בשטר זוקק לשבועה והא דנאמן לומר פרעתי ולא אמרינן מחשויל"מ דלא אמרינן כן רק היכא

שאינו נאמן לומר פרעתי רק במיגו דאי בעי מכחיש את העד אבל הכא דנאמן לומר פרעתי בלא שום מיגו כלל כי ס"ל דדינו ככת"י דנאמן לומר פרעתי אף שאין נאמן לומר לא לויתי כמבואר בסי' ס"ט בש"ע סעיף א"ב ועיי"ש בסי' נ"א בסמ"ע סק"ד ותראה שדברי כנים אף ש"ד לא צריך בטוען פרעתי דהא אינו מכחיש את העד וגם אין אנו מאמינים אותו מטעם מיגו דנימא דצריך גם עכשיו לישבע כמו שהי' נשבע אם הי' מכחיש אלא דשבועת היסת בעי כטוען פרעתי נגד מלוה ע"פ וכן כ' הש"ך שם בס"ק ג' דלא בעי אלא שבועת היסת ולפ"ז לפענ"ד כולי עלמא מודו דע"א בשטר זוקק לשבועה. ואפשר דהפ"י סובר דזה תלוי בזה כיון דאמרינן דלא מקרי שטר ונאמן לומר פרעתי אם כן ה"ה דאינו זוקק לשבועה דהא לא הוי כנחקרה עדותו בב"ד אבל זה אינו דאף דהוי שטר לענין פרעתי הוי ככת"י דכיון דאינו גובה אלא מבני חרי לא חשש להניחו בידו ולא שייך לומר שטרך בידי מאי בעי אח"ז מצאתי ברמב"ם פי"ד מהלכות מלוה ה' יו"ד שם בה"ה בהדי' כדברי דהרשב"א והר"מ שהם בעלי דיעה שני' המוזכרה בסי' נ"א סעיף ב' וסברי דע"א בשטר זוקק לשבועה אך דהביא שם מאן דסבר דע"א בשטר לאו כלום ולאילו כיון בעל פ"י וגם הב"י הביא בשם השאלתות בסי' נ"א דאינו זוקק לשבועה. אבל באמת לא הוזכר כלל בש"ע דיעות אלו משום דלא קיי"ל כוותי' וגם הטור דפוסק כדיעה שני' שבסעיף ב' מודה גם כן דע"א בשטר זוקק לשבועה דהא פסק דע"א בכתב וע"א בע"פ מצטרפין ולדעות אלו אין מצטרפין כמו שנתבאר שם בהה"מ וגם מזה מוכח דבעל הש"ע לא כיון לדיעות אלו כלל בדיעה שני' שבסעיף ב' הנ"ל מדסתם בסעיף א' דעד א' בשטר ועד א' בעל פה מצטרפין ודוק.

וכיון שכן דדעת הרי"ף והרמב"ם והה"מ והטור והש"ע ורמ"א דע"א בשטר זוקק לשבועה ודאי דהכי נקטינין. ואם כן לפ"ז יש נ"מ גדולה בנידן שבסעיף ב' בשטר בע"א דאם יש בו נאמנות שהאמין למלוה לומר שלא נפרע והלוה טוען פרעתי ומכחיש הנאמנות זה פשוט דנשבע להכחיש את העד ודו"ק אבל אם מודה בנאמנות ואעפ"כ טוען פרעתי דאז לא מהימן אלא במיגו ואם כן הוי מיגו במקום ע"א ומח"ש וי"מ אף לפי דיעה השני' ואף דליכא על הנאמנות אלא ע"א מ"מ הא נתבאר לקמן סי' ע"א בהג"ה דאם הלוה מודה שהאמינו וטוען שפרעו נאמן במיגו עיי' וא"כ הכא דליכא מיגו משלם אבל אי הוי אמרינן טעמי' משום דע"א בשטר אינו זוקק לשבועה בכה"ג נמי הוי פטור ודו"ק. ואף דלא הוי קנין על הנאמנות מ"מ בשעת הלואה ודאי נשתעבד אף בלא קנין ועיי"ש סעיף ב' ובש"ך סק"ז ומכ"ש דיש שטר שכ' בו נאמנות דהא דעת בה"ע בטור שם דאפי' בכת"י שאינו מקוים ויש בו נאמנות דאינו נאמן לומר פרעתי אף שיש לו מיגו עיי"ש בסמ"ע

ס"ק ב' ונמצא לפ"ז יצא עוד דין מחודש דבסי' ע"א כ' שם בהג"ה זה לשונו ודוקא בדאיכא עדים שהאמינו עליו אבל אי ליכא עדים והלוה אומר שהאמינו ופרעו נאמן במיגו ע"כ וכן מסיק הש"ך שם סק"ד ולפ"מ שכתבנו גם אם יש ע"א על הנאמנות והלוה מודה אלא שטוען שפרעו דמשלם ושם איירי במלוה ע"פ עיי"ש אך זה עדיין תלוי באשלי רברבי הא גופא אם מחויב לשבע כה"ג להכחיש את העד אם אינו דומה למ"ש בסי' מ"ו סעיף ט' או אם יש חילוק בזה בין נאמנות סתם לנאמנות מפורש מכח שחייב המלוה שבועה בנאמנות סתם בקצת מקומות ונתבאר בש"ך בסי' ע"ה דהיכא שאם הנתבע מודה מחויב התובע שבועה לא הוי מח"ש וי"ל"מ אם כופר ואבאר זה הכל בדין נאמנות בע"ה.

ועכשיו נחזור לענינינו דודאי במ"ש הפ"י דהיכא שיש ב' עדים אף שלא נתקיים אלא א' ודאי דזוקק שכן משמע בירושלמי מלבד זה יש ראי' ברורה לזה דהא הסוברים דע"א בשטר אינו זוקק לשבועה סוברים דאינו מצטרף עם ע"א בע"פ עיין בה"ה שם ומפרשים דהא דאמרינן בבא בתרא דע"א בשטר וע"א בע"פ מצטרפים היינו דאם יש שני עדים על השטר ולא נתקיים אלא חתימת אחד כמו שמבואר בה"ה שם וכמו שכ' הב"י בשם שאלתות א"כ מוכח דעכ"פ בכה"ג זוקק לשבועה וזה ברור. וגם מ"ש דלדיעה הראשונה אינה צריך לפנים כלל לא דמי לנמצא א' מהן קרוב כו' דדיעה אחרונה בסעיף ג' שם דהוא כחרס ע"ש היינו כמ"ש הסמ"ע בס"ק ו' דאמרינן מסתמא ישבו יחד להעיד ע"ש ואם כן הכא דחיישינן שחתימה השני' מזויף לא שייך זה וק"ל ובפרט דש"ך בס"ק ד' כתב דאף דיעה ראשונה דהוא הרמב"ם סובר דדינו כשטר בע"א עיי"ש.

והיכא שיש עד א' על שני החתימות או שיש על כל חתימה משני החתימות עד א' כתב שם הפ"י דלא מהני אף במודה לוה שכתבו והוכיח כן מתו' ע"ש ולא ביאר הטעם ואבאר זה בסמוך. אך דהקשה שם דאיך נימא בששני עדים מקיימין חתימת ע"א מעידי השטר דמהני במודה שכתבו. וזה לשונו אלא דלפ"ז קשה לי הא דמשמע בשמעתין דר"מ מוקי לחכמים דסברי נאמנין לפוסלו כוותי' מטעמא דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וקשה קושית התוספת היכא דאמרינן קטנים היינו אמאי נאמנים הא איכא חזקה דאין העדים חותמין אא"כ נעשה בגדול וצ"ל דאפ"ה נאמנים במיגו כמ"ש תוספת בד"ה חזקה דאמרי' מיגו במקום חזקה וקשה הא כתבו התוספת לעיל דלא אמרינן מיגו בשני' ונהי דמסיימי לעיל דמיגו דאי בעי שתקו אמרינן אפילו בשני' כבר כתבנו הטעם משום דאם ישתוק אחד מהן נתבטל השטר משא"כ הכא שהלוה מודה שכתבו שכתבתי דסגי בקיום ע"א אם כן הדרא הסברא לדוכתי' דלא אמרינן מיגו בשני' כמ"ש תוספת לקמן שאין ע"א יודע מה בלב חבירו ה"נ אין א' יודע וירא כ"א מהעדים שמא יקיימנו חבירו

וסגי בהכי כדפירשתי עכ"ל ואין לומר הא כתב לעיל דאם ע"א מקיים חתימת שני עדים לא מהני דשאני הכא שהעדים עצמן לפנינו ונאמן אדם לומר זה כתב ידי כמו דאיתא שם במשנה כ' ע"ב וא"כ נתקיימה חתימה אחת ונכון הוא ואם כן לפ"ז יצא עוד דין א' דאם אינו לפנינו רק א' מעידי חתימה ואמר זה כתב ידי דמהני ולא מהימן לוה לומר פרעתי והא דהקשה הפ"י דוקא מקטנים הלא בכולהו הוי הטעם משום מיגו כדאמרינן רבנן כי טעמייהו הפה שאסר כו' ואכתי לא נחית הפ"י לחלק בין הפה שאסר למיגו דלמאי דנחית לחלק גם מכאן ל"ק עיין היינו משום דבכל אינך דהיינו פסולי עדות כו' לאו מטעם מיגו אתינא עלי' רק כמ"ש התוספת בדף י"ח ע"ב ד"ה הרי אלו נאמנים שם וי"ל כיון דהוצרכו חכמים קיום לא חשיב כלל קיום במה שאומרים כתב ידינו הוא זה כיון דאינהו גופי' אמרי תוך כדי דיבור קטנים או אנוסים היינו ע"כ פירוש וחשיב כאינו מקוים ואם כן ה"נ הוי מצינו למימר כן. ונוכל לומר דזהו הפירוש הפה שאסר הוא הפה שהתיר לכך לא הוי קיום כלל. אך בקטנים דמפרשי התוספת מטעם מיגו קשה ובאמת גם בקטנים הוי מצינו לפרושי דהוי כאינו מקוים ובאמת הניח הפ"י בצ"ע לעיל בתוספת ד"ה חזקה אמאי לא מפרשים התוספת כן ולא יקשה מבבא בתרא אבל הכא מקשה לשיטת התוס'. יהי' מאיזה טעם שיהי' דמפרשי התוספת מטעם מיגו קשה אך הא כתב אח"כ דלשיטת התוספת בלא"ה ל"ק רק לשיטת רש"י ע"ש וא"כ לפ"ז אפשר לומר דרש"י מפרש גם בקטנים כמו שכתבנו אך כיון דלא נתברר טעמא דהתוספת שכתבו הטעם משום מיגו ולא משום מ"ש מסתמא יש לנו לומר דיש לתוספת הוכחא דלא נוכל לומר בקטנים הטעם כמו שכתבנו אם כן גם לרש"י לא מצינו לפרש כך ואף שבקטנים היינו ג"כ צריכים אנו לומר דשייך סברת התוספת דמקרי אינו מקוים דאל"כ נשאר קושי' התוס' בד"ה הרי אלו נאמנים אקטנים היינו אלא צ"ל דהכא לנגד החזקה אינו מספיק טעם זה ולזה כיון הפ"י במ"ש וקשה קושית התוספת בקטנים היינו הא איכא חזקה כו' ולא כתב כפשוטו בקטנים היינו דמפרשי התוס' מטעם מיגו קשה כו' אלא דכיון למ"ש ואם הוי כתב כפשוטו הוי קשה עליו מנא לך להביא ראי' מתוס' הנ"ל דליכא בקטנים היינו טעם אחר אדרבא מתוס' דלעיל מוכח דיש גם בקטנים היינו טעם אחר והבן היוצא לנו מזה דלאו קושיא עצומה הוא כאשר עיניך תחזינה דל"ק רק לפי מאי דמשמע מתוספת קשה ארש"י ז"ל.

ומ"ש לעיל בשם הפ"י דאם ע"א מעיד על שני החתימות או שיש על כל חתימה ע"א דנאמן לומר פרעתי והביא לזה ראי' ברורה מתוס' דף כ"ח ע"א ד"ה קיום שטרות דרבנן שם אר"י כגון שלוה מודה שכתבו עיי"ש ואם כן קשה הא שם אמרינן דבעינן שיהא גדול

עמו וא"כ בגדול לחוד סגי א"ו דבכה"ג לא מהני אבל היכא ששני עדים מקיימין חתימת ע"א מעידי השטר ר"ל שם דמהני ע"ש ולא ביאר טעמו דאמאי לא אמרינן גם בכאן דהוי מיגו במקום ע"א ומשויל"מ א"ו דסובר דאינו זוקק בכה"ג לשבועה למכחישו ואמרינן מיגו אפילו במקום ע"א היכא שאינו מחייב שבועה למכחישו ע"ש וצ"ע למה. ואחר העיון הדין עמו דהא קיי"ל על כתב ידן הם מעידי' ולא על מנה שבשטר הם מעידין לכך בעי ב' עדים על כל חתימה עיין סי' מ"ו סעיף ט"ו ש"ך סק"ל דאלו הוי אמרינן על מנה שבשטר הם מעידי' הוי ב' חתימות עדות א' ואם יש עד של חתימה זו ועד על חתימה זו הוי צריך לשלם. אבל השתא דעל כתב ידם הם מעידים הוי כל חתימה עדות בפ"ע לכך בעי ב' עדים על כל חתימה והשתא אם יש על כל חתימה ע"א אם הוי זה טוען מזויף לא הוי מחויב ש"ד דבכתובות דף פ"ז ע"ב שם אמר מר כל מקום שהשני' מחויבים ממון ע"א מחייבו שבועה והשתא כיון שזה העד עדות בפ"ע וזה העד עדות בפ"ע דהא על כתב ידם הם מעידים כמ"ש ואם כן כל עד בפ"ע ל"ה בדבר שהשני' מחייבין אותו ממון דהא אם שנים מעידים על חתימה אחת אעפ"כ אין מחייבין ממון דלא הוי אלא ע"א בשטר ואינו מחייב אלא שבועה אם מכחישו ואומר לא לויתי ואם כן כיון דב' עדים אינו מחייבו אלא שבועה ע"א גם שבועה לא מחייב הג"ה ואף שטעין מעיקרא מזויף ל"ה מוחזק כפרן כמו שביארתי סי' נ"א עיי"ש. וגם אם יש ע"א על שני החתימות על כל חתימה וחתימה הוי עדות בפ"ע דהא על כתב ידן הוא מעיד וכל עדות בפ"ע הוי בדבר שאין השני' מחייבין ממון בכה"ג היכא שמעידין על שני החתימות מ"מ כל חתימה וחתימה עדות בפ"ע הוא שב' דברים הן והוי כאלו כת אחת העידו על חתימה זו וכת אחרת על חתימה זו דהוי מחייבין לשלם ממון דמה לי הן שמעידין ב' מיני עדות מעידין על חתימה זו ומעידין על חתימה זו ומה לי אחרים הג"ה **ואף** אם טוען הלוה פרעתי ל"א דבכה"ג אם הי' שני' עדים על חתימה אחת הי' מחייבין ממון דהוי משויל"מ ה"נ ביש ע"א לחייב שבועה זה ודאי אינו דשבועה דע"א אינו רק למכחישו וזה פשוט כללא דמלתא דהוי ב' עדיות דכל חתימה עדות בפ"ע הוא ואם כן בעדות של עד זה ממ"נ אינו מחייב שבועה דמכח כל עדות בפ"ע דהיינו כל חתימה ודאי דאינו מחייב שבועה דהא אין שני' מחייבי' ממון ושתיהם בבת אחת פירוש עדות של שני החתימות נמי לא מחייב שבועה דלא הוי שני' מחייבים ממון דכב' כתי עדים הן חשובים לענין זה ולא לשנים דהיינו כת אחת כיון שיש כאן עדות חלוקות וזה ברור. היוצא לנו מזה עוד דבכ"מ שאין השני' מחייבים ממון רק ע"י צירוף כת אחר או אם הם עצמם מעידים גם על דבר אחר אם ע"א העיד על שני הדברים אינו מחייב שבועה דבכל עדות בפ"ע אין בשנים כח לחייב ממון ושניהם

בבת אחת ג"כ לא מקרי בשנים לחייב ממון דשנים אין מחייבין רק ע"י צירוף עוד כת ואף אם הם בעצמם מעידים על שני הדברים מ"מ כב' כתי עדים חשובי ודוק ואין לומר דביש על כל חתימה ע"א נימא כיון דיש על חתימה זו ע"א ועל חתימה זו ע"א נהוי כאלו אחד מעיד על שני החתימות ונחייב שבועה דהא גם בע"א על שני החתימות אינו מחייב שבועה וק"ל. ולא דמי להא דכ' הש"ך סי' ע"ה ס"ק מ"ב בממרנ"י אם יש ע"א על הקיום אם טען הלוה פרעתי הוי לי' משוילי"מ ע"ש אלמא דאם הוי טעין מזויף הוי מחויב לשבע שאני התם דלא הוי אלא עדות אחת שמעיד על חתימת הלוה ובעדות זו אם הי' שני' הי' מחייבים אותו ממון וק"ל.

ועפ"ז יש לתרץ תמיהת התוספת בכתובות דף פ"ח ע"א שם אמרינן אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא יהיב לה כתובתה באפי חד סהדי וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא פרש"י יביא שניהם יחד לב"ד שאם תכפור יעידו שניהם שנתקבלה כתובתה ומוקים לה להנך קמאי במלוה עיין פרש"י מתקיף לה ר' שישא ברי' דר' אידי האיך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא פרש"י מה שראה זה לא ראה זה ואם תכפור על שתיהן אין כאן אלא ע"א ותשבע ותטול שלישית ונמצא מפסיד ע"כ והקשה התוספת שם ד"ה היכא סמיך כו' תימה מאי קשה לי' הא פלוגתא היא פרק זה בורר הלואה אחר הלואה אם מצטרפי דאיכא מ"ד דלא בעינן ראי' כאחד עכ"ל ועפ"ז יש לתרץ דנהי דקיי"ל דשני ראיות מצטרפי ואם כן לפ"ז הקושי' יותר חזקה עיין מ"מ מקשה הגמרא שפיר נהי דמצטרפי לענין זה שלא לשלם פעם שלישית דלענין זה שכבר שלם עכ"פ פעם אחת הם חשובים כשני עדים מ"מ היכא מייתי לידי ש"ד אם תכפור ותאמר שלא נטלה כלום א' מהן לא מייתי לה לידי ש"ד דאף אם היתה מודה לדבריו שנטלה הוי פטורה מלשלם דהא יש לה כתובה אלא דלענין שבועה מצרפינן להני ב' עדים שזה אומר בניסן נטלה כתובתה וזה אומר בתשרי והוי כאלו עד אחד העיד שנטלה ב' פעמים ומחוייבת לשלם לו לפי דבריו ואם כן אם מכחישתו מחוייבת לשבע ש"ד שלא נטלה עכ"פ ב' פעמים וזה פשוט. וא"כ לפ"ז לק"מ דאם ע"א העיד בכה"ג שנטלה ב' פעמים אינה מחויבת לשבע ש"ד לפי מ"ש דהא כל ראי' וראי' עדות בפ"ע ובכל א' בפ"ע אינו מחייב אותה לשבע כמבואר רק ע"י השני פעמים וא"כ ל"ה בכה"ג שנים מחייבים אותה ממון דעל כל א' בפ"ע לא הוי שנים מחייבים אותה ממון דאף אם העידו שנטלו כתובתה מ"מ פטורה היא מלשלם ואי שנים שהעידו שנטלה ב' פעמים כל ראי' וראי' עדות בפ"ע היא והוי כמו כת אחת העידה שנטלה בניסן וכת אחת שנטלה בתשרי דמה לי הן או אחרים וא"כ ל"ה שנים מחייבים ממון דכב' כתי עדים הם חשובים כמ"ש לעיל ודוק היטב.

ואין לומר דכאן מקשין התוספת שפיר דהא בכת אחד לחודי' נמי מחייבין ממון נהי דלא מחייבים אותה לשלם מ"מ חיוב ממון יש שמפסידים לה כתובתה וא"כ יש בע"א חיוב שבועה אך דלא מצינו נשבע ונוטל מן התורה וא"כ עכשיו שיש שני עדים שכבר קבלה כתובתה נשבעת עפ"י ע"א כדי לפטר דמ"מ על מה שנשבעת דהיינו שלא נטלה ב"פ כדי שלא תתחייב לשלם וא"כ השבועה אפטור דידה קאי ובזה ל"ה שנים מחייבים אותה ממון כמ"ש ופירוש דכ"מ ששנים מחייבים ודאי דפרושו דעל מה שנשבע להכחיש העד כדי שלא יתחייב ממון אם הי' ב' הי' משלם ממון וזה פשוט.

ונראה לי דאעפ"כ מקשין התוספת שפיר דדוקא בהא דלעיל שאין כאן אלא ע"א על שני החתימות שפיר דלא הוי שנים מחייבים ממון רק ב' כתי עדים אבל היכא שיש על דבר אחד ב' עדים ועל דבר השני ע"א נראה דמחייב שבועה דהא עכשיו הוי שנים מחייבים ממון כיון שיש כבר ב' עדים על דבר אחד עד"מ אם יש על חתימה אחת ב' עדים וע"א על חתימה השני' אף אם הוי סבירא לן דעד א' בשטר אינו זוקק לשבועה אף בכה"ג ששנים חתומין ולא מצאו לקיים רק חתימת אחד מ"מ בזה שיש גם על החתימה השני' עד א' הוי ודאי מחויב שבועה אם טוען לא לויתי ומכחיש את העד החתום בשטר ונתקיים עפ"י שני עדים ואת העד שבע"פ שהעיד על חתימה השני' מכחיש וטוען מזויף על חתימה השני' בזה ודאי הוי מחויב שבועה להכחיש את העד דבכה"ג הוי שני' מחייבים אותו ממון אם העידו על חתימה השני' כיון שיש כבר ב' עדים על חתימה הראשונה. וא"כ מקשה התוספת שפיר דכיון דלענין שכבר פרע פעם אחד מחשבינן להו כב' עדים א"כ תתחייב ש"ד ג"כ ע"י שמצרפינן להו גם כן להיות כמו ע"א על פרעון שני פעמים והכא הוי בכה"ג שני' מחייבים אותו ממון כיון שיש כבר על פרעון אחד שני עדים ודו"ק.

ועיין לקמן מה שאכתוב בקונטרוס הנ"ל. ולכאורה סבור הייתי לומר טעם אחר על דברי הפ"י דבע"א אין מצטרף הך ב' מיני עדות וכן בע"א על כל חתימה דלא מצטרפינן להיות כמו ע"א על שני החתימות אף דבשני עדים מצטרף הך ב' מיני עדות לחייב ממון שאני התם דאף דכב' כתי עדים הם חשובים מצטרפים משום דכל עדות בפ"ע דהיינו על כל חתימה ל"ה חצי דבר משום דמהני עכ"פ לענין שבועה דהוי ע"א בשטר אבל בע"א כל עד או כל מין עדות בפ"ע הוי חצי דבר משום דלא מהני דע"א על חתימה אחת ודאי דאינו זוקק לשבועה וכ"מ ששנים מחייבים ממון ע"א מחייבו שבועה וא"כ במקום דמחייבים שנים ע"י צירוף עם כת אחר אינן מצטרפין כשכל כת הוא חצי דבר ה"נ היכא שהעד מצטרף עם עד אחר לשבועה דאין מצטרף היכא שכל א' בפ"ע הוא חצי דבר דע"א לחודי' הוא כמו שנים לחודי' וע"י צירוף הוא כמו בשניי' ע"י צירוף ודו"ק. מי' זאת אינו

אלא לרב אלפס דסובר דחצי דבר פירוש דלא מהני העדות בפ"ע כלל אבל הא הפ"י כתב כאן דלר"י בעל התוס' ז"ל עיין ולר"י לשיטתו בב"ק מרובה דף ע' ע"ב ד"ה למעוטי שני' אומרים כו' דחולק על הר"א וסובר דאף דלא מהני כל עדות בפ"ע ל"ה חצי דבר אם ראה כל מה שהי' יכול לראות באותה שעה ע"ש וא"כ הכא נמי ל"ה חצי דבר אם הי' מעיד על חתימה אחת שראה שחתם העד עצמו או שמכיר חתימה אחת שזה כתב ידו של העד הנ"ל דבהכי איירי הך דאלו נאמנים להעיד כו' דאמר זה כת"י של אבא ע"ש ואף אם מעיד שראה שחתם אחד ממש בשעה שחתם זה לא חתם השני ולא דמי לשני' אומרים אחד בגבה כו' ע"ש ודוק לכך צ"ל כמ"ש דבזה ל"ה שנים מחייבין ממון דכב' כתי עדים הם חשובים ותו ל"ה בכללא דכל מקום שהשנים מחייבין ממון ע"א מחייבו שבועה ודוק.

היוצא לנו מדברינו אלה דבע"א שמקיים שני חתימות כיון דצריך שני כתי עדים לחייב ממון אין העד מחייב שבועה וכן בעד שהעיד על אשה שנטלה הכתובה ב' פעמים ג"כ אינה מחויבת לשבע מטעם הנ"ל אך נראה לי דבלא"ה אינה צריכה לישבע אם כפרה על שני פעמים דאעפ"כ הוי נשבע ונוטל אך בנידון של תו' הוי שני עדים על פרעון אחת והוי נשבע ונפטר אך דרציתי לומר דאעפ"כ ל"ה שנים מחייבים ממון כיון דראו ב' כתי עדים ודחיתי אעפ"כ עכשיו הוי שני' מחייבי' ממון ודו"ק אך באם שע"א העיד שנטלה ב' פעמים והיא הודית על פעם אחת כגון שהוא העיד על ניסן ותשרי והיא הודית על ניסן נראה דחייבת שבועה דהא עכשיו הוי שני' מחייבי' ממון כיון שהודה על פרעון אך זה צ"ע אם לא אמרינן מיגו דאי בעי כפרה ויתבאר זה בדיני מיגו אי"ה ודוק.

אך דיש לדחות ראי' הגאון פ"י מתו' הנ"ל דנוכל לומר דלעולם בשע"א מקיים שני החתימות מחויב ש"ד וא"כ אם טוען פרעתי הוי לי משויל"מ והא דקשה למאי דמתרץ ח"י במודה בשטר שכתבו איירי אם כן בגדול לחוד סגי נוכל לומר שאינו מקיים הוא והגדול אלא חתימה אחת דבגדול לחוד לא סגי דבע"א על חתימה אחת ודאי דלא מהני ועכשיו שיש עוד אחר עמו הו"ל ע"א בשטר וכיון שטוען שפרעו הוי לי' משויל"מ דהא הר"י ז"ל פי' במודה בשטר שכתבו איירי וכדמות ראי' לזה לפי דברי הרא"ש ז"ל שם דדוקא בהני תלת נאמן להעיד על חתימתם אביו ורבו ואחיו וא"כ אביו ואחיו לא שייך לומר שהן עדים דאף חורגו פסול אלא צ"ל ורבו או אחיו ורבו וקצת דוחק הוא לומר דמתני' איירי דוקא בכך שחתומין על השטר אביו ורבו א"ו דבמקיים חתימה אחת איירי ואף דראי' זו אינו מספיק דלמה לא נימא דאיירי שחתומין אביו ורבו מ"מ יש לדחות ראי' הפ"י ודו"ק.

ועכשיו דראי' הפ"י אדחי איך נדייני דייני' להאי דינא דסברה שלי בלי שום ראי' אף דטובה היא מ"מ יש לפקפק בה דבאמת יכולין אנו לומר כי היכא דשני' מחייבי' ממון ע"א מחייבו שבועה ה"נ היכא דב' כתי עדים על כל דבר כת אחת מחייבי' ממון או כת אחת בשני מיני עדות ה"נ אם יש על כל דבר ע"א או ע"א בשני מיני עדות מחייב שבועה דע"א לשבועה כשנים לממון והיכא דשנים לחודי' מחייבי' ממון ע"א לחודי' מחייב שבועה והיכא דאין השני' מחייבי' ממון אלא ע"י צירוף עוד שנים ה"נ אין ע"א מחייב שבועה אלא ע"י צירוף עוד ע"א אך אם הוי ראי' כמו שסבור הייתי מעיקרא דראי' הפנ"י היא חזקה לא הוי קשה מידי דמנא לן לומר כך דלא נשמע אלא היכא דשנים מחייבי' ממון ע"א מחייבו שבועה אבל היכא דאין השנים מחייבי' ממון אלא ע"י צירוף עוד התם יש לומר דליכא שבועה דע"א כלל אבל עכשיו דליכא ראי' ואדרבא יש הוכחה מתוספת דכתובות דף פ"ח ע"א דלא כהפ"י כנ"ל הדבר עומד בספק לפענ"ד דיש סברא לכאן ולכאן ודוק היטב. גם לפימ"ש לעיל לשיטת הפ"י דיש ראי' מהתוספת עדיין קשה בים על כל חתימה ע"א אמאי לא נימא כמו דאמרינן בא' אומר מנה הלוהו בניסן ואחד אומר מנה הלוהו בתשרי דחייב לשלם מנה אם תבעו שניהם כדקיימא לן בחו"מ סי' ל' דעכ"פ יש שני עדים שחייב לו מנה והיינו ודאי מטעמא דלא חשדינן לשני עדים שיאמרו שקר וא"כ ודאי עכ"פ מנה חייב ואף דלא ידעינן איזהו אמת מ"מ אחד מהן אמת ואפשר ששניהן אמת. ואף שכל א' מעיד על מנה מיוחדת ועל מה שזה העיד לא העיד זה מ"מ תרוייהו מסהדי שמנה חייב לו ה"נ שא' מעיד על חתימה זו ואחד מעיד על חתימה זו אף שעל חתימה שזה העיד לא העיד זה מ"מ תרוויהו מסהדי שחתימה אחת מקוימת ולא חשדינן לב' עדים שיאמרו שקר ובודאי א' מהן אמת ואפשר ששניהם אמת וא"כ הו"ל ע"א בשטר וזוקק לשבועה ואם טוען שפרעו הו"ל משויל"מ ואף לדיעה דלא סברי כן בע"א בשטר מ"מ בשנים חתומים ונתקיים חתימת אחד מודו דזוקק לשבועה כדכתיבנא ואם גם בזה הוי סברו דאינו זוקק לשבועה מ"מ כיון דיש שני עדים שחתימה אחת עכ"פ אמת ועל חתימה השני' מחשבי' להו כע"א כמ"ש התוספת כתובות פ"ח ע"א שם דנימא דהלואה אחר הלואה מצטרפי ע"ש וצ"ל דלידי שבועה נמי אתי משום דלענין פרעון אחד מחשבינן להו כשני עדים ולענין שבועה מחשבי' להו כע"א שזה אומר על פרעון אחד וזה על פרעון אחד מחשבינן להו כע"א על שני הפירעון ומחייב שבועה כיון שיש כבר שני עדים על פרעון אחד כמ"ש לעיל ה"נ כיון שיש כבר שני עדים על חתימה אחת שהיא מקוימת א"כ כי מצרפינן להו לשבועה לע"א מחייבי שבועה כמ"ש לעיל בקושי' התוספת ודוק היטב. וא"ל דאעפ"כ לא הוי בכה"ג שני' מחייבי' ממון ושאני שבועה

מממון מחמת סברא הנ"ל דהא אנן לא חשבינן אותן כע"א דניבעי כה"ג שנים מחייבי' ממון וכמו דמוכח מתו' דכתובות הנ"ל. וא"ל דנאמן לומר פרעתי אף בלא מיגו דהא יש על השטר שני עדים והוא מודה שכתבו א"כ הו"ל שטרא מעליא וזה פשוט וק"ל.

מי' נראה דקושי' זו ל"ק לא מבעי' לדעת ר"ח ורשב"א המובא בב"י סי' ל' דבע"א שמעיד על מנה בניסן וע"א מעיד על מנה באייר דאין מצטרפין דשני ראיות אין מצטרפין דהיינו של ב' בני אדם אין מצטרפין א"כ ודאי דל"ק אבל התוס' שם בכתובות הקשו שפיר דמ"מ פלוגתא דתנאי הוא נימא דסובר כי האי תנא ע"ש שכן מפורש שם בתו' אלא אפילו למאי דקיי"ל בש"ע סי' ל' כריב"ק דמצטרפין שם סעיף בג"ו ע"ש מ"מ לפי"מ דכתב הש"ך שם בס"ק יו"ד דהא דלא מחייב שבועה על הכל מדר' חייא דהכא כיון דאין כאן עדים אלא ע"י צירוף לא אמרינן הכי ע"ש אלמא דלא מהני צירוף לענין שבועה דהעדאת עדים וה"ה לענין שבועה דע"א ואין לומר דהש"ך כיון התם משום דכבר מצטרפי לממון וא"כ אינו מתורץ קושיתו אלא אם הוי סבירא לן דע"א בשטר אינו זוקק לשבועה אף בכה"ג ששנים חתומים ולא הוי קשה דע"י עדים הללו יתחייב שבועה משום דעל חתימה אחת הם כב' עדים ועל חתימה השני' הם כע"א זה דומה ממש לכאן דכמו דלא אמרינן כאן כן משום דכבר מצטרף לממון לב' עדים ה"נ כיון דמצטרפי לחתימה אחת לב' עדים ודו"ק ועיי"ש בב"ח הטעם דלא מצטרפי לענין שבועה משום דכבר מצטרפי לממון. ועוד יש לומר טעם אחר כמו שאכתוב בסמוך ולב' טעמים הך דכבר נצטרפי נמי שוה להך דכבר מצטרפי לממון אבל מ"מ לפי האמת דסבירא לן דע"א בשטר זוקק לשבועה בכה"ג אליבא דכ"ע קשה אם אמרינן דהש"ך כיון משום דמצטרפי לממון זה לא שייך כאן משום דנשבע ע"י ע"א שבשטר ואף דגם גבי שבועה העדאת עדים אינו מחויב לשבע מחמת צירוף אחר אלא מחמת צירוף זה לחוד וא"כ איך שייך לומר משום דכבר מצטרפי לממון תו לא מצטרפי לשבועה מ"מ הטעם שכתב הב"ח שם בסי' הנ"ל יש לומר דשייך גם כאן ע"ש ודוק דגם כאן יש לומר אף דאין השבועה להכחישן רק מכח העדאת עדים דהוי כמודה במקצת מ"מ הוא מכחישן דהא הם העידו גם על שאר הממון אם תצרף כל עד ועד בפ"ע ודוק אבל כאן גבי ע"א בשטר ודאי דלא שייך לומר כן משום דשבועתו לנגד ע"א בשטר היינו דלא לויתי אינו מכחיש להני עדים כלל ובאמת מה דטעין על חתימה השני' מזויף אינו מחויב לשבע ש"ד ודוק. מי' ז"א דהש"ך לא כיון לזה דהא בתר הכי דכתב שם הש"ך מעדות ע"י צירוף כתב גם מה שמשמע מדברי הטור דכשנצטרף ע"א לממון כו' ש"מ דעד השתא לא איירי בהכי ועוד דהא הב"ח ז"ל בעצמו הקשה קושי' זו דיהי' נשבע ע"י העדאת עדים אחר שכתב הטעם על הא דלעיל ש"מ דבזה לא שייך

טעם הנ"ל כמו שאפרש בסמוך ועוד מדלא מקשה הש"ך כפשוטו נחייב על הכל שבועה להכחיש את העד מכח צירוף דהיינו שמצרפין עד של הק' ור' וש' וק' אחד מש' ות' וא"כ הוי ת"ש שכבר שילם ועל ש' ות"ק אחרים יהי' מחויב שבועה דהא לענין שבועה דע"א מצינו לצרף כן אף שלענין ממון אין מצטרפין כן ודו"ק א"ו דקושיא זו לא רצה להקשות דאיכא לתרוצי כיון דמצטרף לממון אינו מצטרף לשבועה כמו שהוא לדרך א' של הטור דלא מחייב שבועה גם אק' מהאי טעמא ושם בדברי הטור לא שייך לתרץ כפשוטו לפי הש"ך דכאן דשבועה ע"י צירוף לא אמרינן משום דהתם לא בעינן כלל צירוף לשבועה רק עד של הש' לחודי' בק' שלו לכך צ"ל משום דכבר נצטרף לממון ואם כן ה"ה בנידון שכתבתי דלא קשה ועוד דהכא בלא"ה יש לומר דלא קשה דצירוף אחר לממון וצירוף אחר לשבועה לא אמרינן לכך מקשה הש"ך מדתני ר' חייא ושם לא שייך תירוצים הללו דלא שייך לומר שכבר נצטרף לממון דהאיך נימא הטעם בהא דאמרינן דבנצטרף לממון אינו מצטרף לשבועה אם אמרינן כפשוטו דכבר מצרפינן לעדות שלם ואיך נצטרף אותו אח"כ לע"א א"כ כאן לא שייך זה דאדרבא משום דהן עדות שלם הוא נשבע מכח העדאת עדים ואם אמרינן הטעם כמ"ש הב"ח צ"ל גם כן דסבירא להש"ך ז"ל דלא שייך כאן כן כיון דאין השבועה להכחישן וכן צ"ל בדעת הב"ח עצמו ועוד דאף אם הוי ידע הש"ך ז"ל מסברא זו דע"י צירוף לחודי' אף בלא מה שנצטרף לממון לא מצרפינן לשבועה מ"מ הוי קשה לי' מכח דר' חייא דהא לכאורה קשה לפי סברא דלא מצרפינן לשבועה א"כ גם אק' אמאי נשבע ע"י עד של הק' לחודי' לא מצינו לומר דהא משלם ת"ש וק' בכלל ת"ש א"ו צריך לומר את"ש ששלם איכא עדים אחרים וא"כ הוי ע"י צירוף מי' ז"א דהא על כל הת"ש איכא ב' עדים וע"י שמשלם שם עפ"י עדים א"כ הק' אינו בכלל אבל אם הוי אמרינן דמחויב לשבע על הכל שבועה דע"א א"כ הוי מצרפינן כל עד בפ"ע ודוק וא"כ לפ"ז בהעדאת עדים דלא מצרפינן רק במאי דמקרי שני עדים מחייבי שבועה קשה למה לא נחייבי' שבועה ואעפ"כ מתרץ הש"ך דע"י צירוף לא אמרינן ולא דמי להא דמחייב לשבע אק' משום דלגבי עיקר שבועה לא צריך הצירוף אלא ע"י עד של הק' לחודי' מחויב לשבע רק דלא נימא הא שלם לזה אמרינן דהוא על הלואה אחרת שיש עלי' עדים והוי כמי שלוה ממנו מנה בפני עדים ופרע לו אבל הכא עיקר השבועה משום הצירוף הוא וכיון שכן כ"ש הוא לענין שבועה דע"א אף בעלמא דלא שייך שכבר נצטרף לממון דמ"ה הכא בצירוף דב' עדים לא הוי צירוף לענין שבועה מכ"ש לענין צירוף דע"א וא"כ גם בנידון שכתב הפ"י ביש על כל חתימה ע"א דלא אמרינן שיצטרפו לענין שבועה

דגם צירוף דשני עדים לא אמרינן כגון הכא שמצטרפין לחתימה אחת לשני עדים כמ"ש לעיל ודו"ק.

ואפשר לומר לפ"ז גם בע"א שהעיד על שני החתימות דלא מצטרף לענין שבועה אף בלא סברתי שכתבתי לעיל כיון שהוא ב' מיני עדות דלענין שבועה לא אמרינן צירוף ופירושא דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין ממון שנים כמשמעו בלא צירוף כת אחר ע"א גם כן כמשמעו בלא צירוף עד אחר מחייבו שבועה אבל ע"י צירוף לא דבזה לא דמי לשני עדים דמחייבי ממון ע"י צירוף דכל חיוב ממון שני עדים ע"י צירוף הוא אבל שבועה דעד א' הוא בלא צירוף לכך לא אמרינן צירוף כלל לענין שבועה אף צירוף דשני עדים כגון הכא שנצרף הא' לשני ונחייב לזה שבועה דעד א' מחמת עד שבשטר דשבועה דעד א' לא אמרי' ע"י צירוף ומי' עדיין בעד א' על שני החתימות קשה הא שני' בכה"ג מחייבי ממון וא"כ גם [כן] אתינא לסברא שכתבתי לעיל דכב' כתי עדים הם חשובים ולענין צירוף אינן דומים כמ"ש ואם כן הן הן הדברים שכתבתי לעיל בע"א על שני החתימות ודוק היטב דבעד א' על כל חתימה בפ"ע צריכנא לתירוץ הנ"ל ודוק אך דעדיין זה אינו מיושב דאיכא למימר בשלמא התם בנידן שכ' הש"ך ז"ל עיקר השבועה הוא ע"י צירוף העדים דהוי העדאת עדים אבל הכא עיקר השבועה ע"י ע"א שבשטר וע"י העדים נתקיים חתימתו ודומה ממש להא דקיי"ל שם דנשבע על ק' וכמ"ש לעיל ודוק וע"ק דהתינח לפמ"ש הש"ך בדעת הש"ע אבל עכ"פ הש"ך עצמו נשאר שם בספק בזה אי אמרינן צירוף לענין שבועה בכה"ג דהעדאת עדים וא"כ קשה בע"א על כל חתימה בפ"ע גם כן אי אמרינן צירוף נחייב שבועה אבל על ע"א שהעיד על שני החתימות לא קשה מהש"ך דמצירוף דע"א לא מיירי הש"ך דהיינו שנצטרף להיות ע"א ואם כן איכא למימר כסברתי אבל על כל חתימה בפ"ע עד א' קשה דהוא צירוף דשני עדים. ואפשר לחלק דהתם לענין שבועה אפילו צירוף לא בעי כיון דכבר מצרפינן לעדים לשלם ממון השבועה ממילא קא אתי אבל בע"א על שני החתימות שפיר לא אמרינן צירוף דהצירוף הוא רק לשבועה ואף שאם יהי' עוד עד כמותו יהי' צירופו לקיום החתימה מ"מ עכשיו לא הוי אלא לשבועה אם כן ה"ה ביש על כל חתימה ע"א דהצירוף לא הוי רק למהוי שני עדים להיות ע"י זה ע"א בשטר ולשבועה זה לא אמרינן ואף דמחויב לשלם כשטוען שפרעו זה הוי מכח דחייב שבועה כשמכחישו ומנא לן דאמרינן צירוף לשבועה דלמא דוקא לממון דכל ממון ע"י צירוף הוא כמ"ש לעיל ודוק.

והשתא מיושב הקושי' ראשונה בישוב נכון וברור דהא דנשבע התם על ק' דהיינו כיון דכבר מצרפינן לעדים הראשונים לשלם ממון והשבועה ממילא קאתי ע"י העד של ק'

אבל הכא איך נימא דע"י העדים נתקיים חתימתו ושבועה ממילא קאתי ע"י ע"א שבשטר הא כל עיקר הצירוף לקיום הוא משום השבועה והוי צירוף לשבועה ודוק היטב כי נכון הוא בס"ד אך קשה גם לפ"ז א"כ מאי הקשה התוספת בכתובות דף פ"ח ע"א שהבאתי דלמא קושי' הגמרא דאיך מייתי לה לידי ש"ד הא לענין שבועה לא אמרי' צירוף ואף לפמ"ש השתא מ"מ קשה דהתם בעי לענין שבועה צירוף אחר ודוק. ועל הש"ך לפי"מ דסובר מעיקרא דלענין שבועה לא מהני צירוף לא קשה עליו מהתוספת הנ"ל דבלא"ה לפי"מ דפסק הטור דכיון שנצטרף לממון לא מצטרף לשבועה כמ"ש מהרש"א שם וב"ח בסי' ל' ע"ש אלא דהטור והש"ע חולקין אתוס' אך במ"ש בדברי הפ"י הוא לשיטת התוספת וא"כ קשה אך די"ל דהכא ר"י והתם בעל תוספת אחר. ולפי כל השקלא וטרי' שלנו נשאר ספיקא דדינא דלית ראי' לדברי הפ"י כמ"ש לעיל וג"כ לית ראי' להיפך מדברי הש"ך ז"ל לפי"מ דמסיק כמ"ש גם כן ואם כן הדבר נשאר בספק וגם הש"ך ז"ל בעצמו מסתפק אף בנידון דהתם. אך לפי"מ דראיתי בספר פ"י שם בכתובות פ"ח ע"א שמתרץ קושי' התוספת הנ"ל לפרש"י כתב הא דמהני צירוף לחייב ממון היינו באחד אומר מנה הלוהו בניסן ואחד אומר מנה הלוהו באייר דכל עד בפ"ע הוי עדות עכ"פ לחייב שבועה ושבועה בא לכלל ממון דאם אינו נשבע משלם וא"כ כל אחד בא לכלל ממון מצטרפין שניהם לחייב אבל בכתובה כיון שע"א אינו מחייבה אפילו שבועה אם מכחישתו ואומרת שלא נטלה כתובתה כמבואר שם בגמרא דמדאורייתא אינה צריכה לשבע אם כן אינן מצטרפין ומחויב לשלם כתובה שלישית כשתשבע שבועת המשנה ע"ש עכ"ל וא"כ לפ"ז כיון דלענין ממון בכה"ג אין מצטרף ה"ה וכ"ש לענין שבועה אבל עדיין צע"ג אם הוא סברא אמיתית או אם הוא דוקא לרב אלפס שהבאתי לעיל או אף לר"י ז"ל דזה הצירוף שאני מצירוף שני כת' ודוק היטב.

ומ"ש לעיל בתוס' דהיכא שיש כבר שני עדים על פרעון אחד מחייב העד השני שבועה לכאורה הוא בהדיא בגמ' שם דמשני יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא אלמא דבכה"ג מחייב העד שבועה מי' אינו דומה דהעד לבדו מחייב שבועה דתבעה הלויתיך סך הנ"ל ביום פלוני לפני עד פלוני כדאמר בהדי' בגמרא דמוקים להנך קמאי בהלואה והיא לא מצי טענה כלל שנטלה על פרעון כתובתה דהיא יודעת שיש שני עדים על פרעון כתובתה ביום אחר ואם טענה כן נראה דמחוייבת לשלם אבל בנידן של תוס' אם יתבע אותה בע"א בהלואה והיא משיבתו שעל פרעון כתובתה נטלה תו ליכא עדים על פרעון השני' וכן בנידן שכתבתי לעיל ביש שני עדים על חתימה אחת וע"א על חתימה השני' ג"כ לא דמי להא דאמרי' בגמ' דהתם העד לבדו אינו מחייב שבועה

לכך צריך לסברא שכתבתי דמצרפינן להנך שני' לע"א על שני פרעון וא"כ נטלה פעם א' יותר מהראוי וחייבת שבועה כיון שכבר יש שני עדים על פרעון א' וכן בנידון המעידי' על החתימות ודוק היטב כי נכון הוא בס"ד.

ולכאורה סבור הייתי לומר טעם אחר דלא מקרי בכה"ג שנים מחייבין אותו ממון כיון דעל כתב ידן הוא מעיד ולא על מנה שבשטר והחיוב אתי ממילא מכח עדים הראשונים כמ"ש הש"ך בסי' מ"ו ס"ק יו"ד לענין דמקיימין אף שלא בפני בע"ד וגם מצינו עוד קולות דהיינו עד נעשה דיין שם בסעי' כ"ד וכן בסעי' י"ט יש מכשירים עידי קיום הקרובי' ללוה ומלוה ע"ש אבל בממר"ם כתב הש"ך שפיר בסי' ע"ה ס"ק מ"ב דבממר"ם על מנה שבשטר הוא מעיד עיין בש"ך סי' הנ"ל ס"ק יו"ד ובסי' ס"ט ס"ק י"ג, אבל כבר הקשה לי אחד שפיר דא"כ איך אמרי' בסי' מ"ו סעי' י"ג דנפק תלתא רבעי דממונא אפומא דחד ופסול ע"ש והיטב אשר דיבר וצ"ל דאעפ"כ כתב הש"ך שפיר סי' מ"ו ס"ק יו"ד דכיון דעל כתב ידן הן מעידין מקיימין אף שלא בפני בע"ד עיי"ש נראה פירושו כיון דאין עדות שלהם קאי על הבע"ד עצמו ודו"ק ובלא"ה יש שם טעם אחר משום קיום שטרות דרבנן וכן כל הקולות דמקילין היינו משום קיום שטרות דרבנן, ואין לומר משום האי טעמא גופא לא מקרי שנים מחייבי' ממון כיון דקיום שטרות דרבנן ומחויב לשלם מדאורייי' בלא עדותן או על דרך זה דאם טוען פרעתי לא הוי משוי"מ דקיום שטרות דרבנן וא"כ מדאורייתא לא שייך שבועה כלל ובשבועה דרבנן לא אמרינן משוי"מ כמו שנתבאר סי' ע"ה סעי' י"ד ע"ש אבל בממר"ם כתב הש"ך שפיר דשם הקיום דאורי' כמו שכ' הש"ך במקומות שרשמתי לעיל ודוק, מלבד דיש לפקפק טובא די"ל דהתם איירין היכא דמדאורי' פטור לגמרי אבל הכא מדאורי' חייב לשלם וא"כ ממ"נ אי אזלת בתר דאורי' חייב לשלם דלא בעי קיום ואי אזלת בתר דרבנן דבעי קיום א"ב הוי לי' שני' מחייבי' ממון ומחויב שוי"מ ועוד דלאחר דבעי קיום הוי שבועה זו דאורי' דהיינו שביעה דע"א ודוק, מ"מ בלא זה הא אנן לר"י ז"ל קיימינן דסובר דכשלוה טוען מזייף הוי הקיום דאורי' דע"ז קאי תירוצו וא"כ הוי בזה שני' מחייבי' ממון וגם אם טוען פרעתי הו"ל משוי"מ דהא אם טעין מזויף הוי מחויב לשבע ש"ד ודוק היטב, ועוד דאם כך דעת הפ"י א"כ ביש שני עדים על חתימה אחת למה הוי משוי"מ כשטוען פרעתי הלא מדאורי' הוי צריך לשלם כשחותמין שני עדים דקיום דרבנן וא"כ הוי שבועה דרבנן ודוק.

ונחזור לענינינו לקושי' הפ"י ממתני' ובריתא דאיך עדים נאמנים במיגו דאי בעי שתקו וכבר ביארתי דלאו קושי' עצומה היא ועוד יש לתרץ קושי' הנ"ל בפשיטות דהא קשה על מאי דא' בגמ' דאם אמרו אנוסי' היינו מחמת ממין אינם נאמנים מ"ט אין אדם משים

עצמו רשע וקשה אף דאין נאמנים ממ"נ נפסול השטר אם אמת הוא כמו שאמרו אנוסי' היו הרי פסול ואם שקר הוא א"כ הרי העידו שקר בתוך כ"ד של כתב ידינו הוא זה א"כ בטל כל העדות כמו דאמרי' בב"ק דף ע"ג ע"א בעדות שהעידו גנב וטבח ואיתזמו אטביחה דסובר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי ובטל גם עדות של גניבה ופירוש רש"י דאגלאי מילתא פסולין הוי פירוש רשעים שהעידו שקר בתוך כדי דיבור א"כ ה"נ דכוותה וא"כ אין עדים על הקיום דאם הי' כת"י יוצא ממקום אחר שפיר היי מצי לומר בזה דלא מהימני אבל השתא הא הוי לי' שטר שאינו מקוים ומי' לק"מ דכיון דאדם קרוב אצל עצמו אף אם העידו שקר על עצמם לא מפסלי בהכי כדאשכחן ביבמות גבי הרגתיו דישאו אחרים את אשתו אף דאינו נאמן על הרגתיו נאמן שנהרג ולא מפסיל במה שהעיד שקר על עצמו וכן בסנהדרין דף ט' גבי פלוני רבעני לרצוני וכן פרש"י ביבמות שם דף כ"ה ע"ב שם ואין אדם משים את עדותו עדות אצל עצמו לעשות רשע ע"כ כיון למ"ש דלא נימא הרי העיד שקר לכך פירוש דאין עדותי עדות כלל אצל עצמו וכן פרש"י כאן אין אדם כו' אין אדם נאמן לפסול עצמו מחזקתו דאדם קרוב כו' לכאורה שפת יתר הוא ולא ה"ל לפרש רק דאדם קרוב כו' אלא דכיון למ"ש דלא תקשה קושיתי לכך כתב דאינו נאמן לפסול כו' וכיון דהיא רוצה לפסול א"ע שוב אינו נפסל גם משום עדות שקר שמעיד על עצמו אף דחב גם כן לאחרים כצ"ל ודו"ק. וא"כ לפ"ז באנוסי' מחמת [נפשות] (ממון) או פסולי עדות או קטנים דלא משוי נפשייהו רשעים ממ"נ נפסל השטר בלא שום מיגו דאם אמת העידו שאמרו אנוסים כו' א"כ פסול ואם שקר העידו א"כ ליכא עדים גם על הקיום כמ"ש וזהו פירושו דהפה שאסר כמו שפירש רש"י כי היכא דמהימנו להי בהא המניהו אהא ודו"ק וא"כ אזדא לי' קושי' הפני יושיע ודו"ק.

ולכאורה רציתי לומר דתוספת בד"ה הרי אלו נאמנים שם בתירוצם כיוונו למ"ש ודו"ק ולא כמו שסוברין העולם הפירוש כיון דתוך כדי דיבור מרעי לדיבורייהו לא חשיב קיום כפשוטו וכן פי' הפ"י עיי' במ"ש תו' ד"ה חזקה ע"ש. אלא נראה דכיוונו למ"ש מכח ממ"נ הנ"ל אך אחר עיון קצת ראיתי דלא כיוונו התוספת לזה דא"כ ק' לפי הה"א בגמרא דברישא דנאמנים אפילו היכא דעשאי עצמן רשעים א"כ קשה מ"ט ואין לומר הטעם כמ"ש דהא היכא דעשאו עצמן רשעים לא שייך סברא זו כמ"ש לעיל ואין לומר דמהימני במיגו דא"כ הדרא קושי' התוס' לדוכתי' דמיגו במקום עדים היא ובזה לא שייך תי' התוס' ודו"ק א"ו דתי' התוספת כפשוטו דלא חשיב קיום כיון שמרעי תוך כדי דיבור לדיבורייהו א"כ ה"נ שייך תי' זה ומי' קושי' זו יש לתרץ דכמו דאמרינן עכשיו דמחולק הה"א עם המסקנא דבה"א היכא דאית להו מיגו נאמנים אפילו היכא דעשאו עצמן רשעים ולפי

המסקנא במידי דעשאו עצמן רשעים אפילו אית להו מיגו א"נ ה"כ לפי פירושו יש לומר דבזה מחולק הה"א עם המסקנא דלפי הה"א אפילו היכא דעשאו עצמן רשעים אמרינן ממ"נ הנ"ל דעכ"פ שקר העידו. אך דלפ"ז קשה אמאי כתבי התוספת ד"ה אין נאמנים שם בסו"ה וברישא נאמנים משום דאי בעי שתקי ולפמ"ש הי"ל למימר דמיגו בשני' לא אמרינן וברישא נאמנים בלא שים מיגו וע"ק דאם כיוונו התוספת לזה א"כ מאי הקשה התוספת ד"ה חזקה בבבא בתרא נימא הכא ל"ה טעמא כלל משום מיגו אלא כמ"ש מכח ממ"נ א"י דלא כיויני לזה אלא כפשוטו וכ"ת דאי תפרש כפשוטו נמי קשה למה להתוס' לומר מטעם דאי בעי שתקו נימא משים דלא חשיב קיום דמרעי לדיבורייהו בתוך כדי דיבור וכן קשה על התוס' ד"ה חזקה כמו שהקשה הפנ"י שם בתוספת הנ"ל והניח בצ"ע ע"ש. נראה לי דלק"מ דהתוס' לא כתבו רק דנאמנים לומר אנוסים היינו במיגו ולא אמרינן דהוי מיגו במקום עדים כיון דכבר נתקיימה עדותן דלא הוי במקום עדים דהא דאנן סהדי דלאו אנוסי' היי היינו מכח הקיום ותיכף תוך כ"ד אמרי אנוסי' היינו ואם כן ל"ה אנן סהדי דתוך כדי דיבור יכולין לגרוע כח הדיבור הראשון אבל אין פירושו דלא חשיב קיום ולא נצרכה למיגו רק מאי דכ' דלא חשיב קיום כלל היינו לענין זה למהוי אנן סהדי אבל מיגו צריך וא"כ מיושב מאי דכתבו התוס' תיכף בדיבור שאח"ז וברישא נאמנים משום דא"ב שתקי וגם קושית הפ"י על תוס' ד"ה חזקה דדברי התוס' היינו דל"ה במקום עדים ולא דמש"ז אמרינן מיגו אפילו במקום עדים. אבל שם הוי במקום חזקה דחזקה ל"ה מחמת הקיום בשלמא דהא דאנן סהדי היינו משום דחתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואם כן הנך דאתו בתרייהו ואמרו אנוסים או קטנים היו הוי תרי ותרי ואימת הוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד אחר הקיום אבל קודם הקיום לא וא"כ אנן סהדי הנ"ל הוא מחמת הקיום משא"כ בחזקה דאין העדים כו' היא חזקה אף בלא הקיום רק על כל העדים החתומים מכח סברא וא"כ אף באינו מקוים יש חזקה זו דעדים החתומים כאן לאו פסולי עדות הן רק או שמזויף לגמרי או שכשר. וא"כ היי מיגו במקום חזקה אבל אנן סהדי שכתבו התוספת לעיל היא איני מכח סברא רק מכח זה דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ודוק היטב.

ואין להקשות הא הוי אנן סהדי אף בלא הקיום מכח החזקה פירוש דאמרינן אף בלא הקיום אנן סהדי דעדים החתומים על השטר כאן לאו פסולי עדות הן מכח חזקה דז"א דחזקה לא אלים כמו עדים ואיך נימא אנן סהדי מחמת חזקה לכך אם אמרינן כך ל"ה אלא חזקה והדרינן לכללן דאמרינן מיגו במקום חזקה כאן לרבנן והא דלא תקנו התי' זה לעיל לכתוב דאי מחמת חזקה אמרינן מיגו במקום חזקה היינו משום דלעיל אכתי לא

ידע מהחזקה ודוק היטב כי נכון. ובסמוך יתבאר ראי' ברורה לזה דהפי' בתוספת כמ"ש. וראיתי דהפ"י כתב שם דאנן סהדי אינו מחמת החזקה דחזקה דהכא אלים טובא ולפ"ז קשה קושיתי אבל יש לומר כמ"ש ודו"ק דלפי' הפנ"י קשה למה כתבו התוספת אח"ז טעם דא"ב שתקי א"ו כמ"ש ודו"ק. ומי' קשה לתוס' אמאי לא משני באמת כמו שכתבתי דא"כ השטר אינו מקיים ויתיישב כאן ד"ה ה"א נאמנים קו' תוס' וכן מתיישב קו' תי' דה חזקה ע"ש. וע"ק לי אדברי התוספת קושיא עצומה לכאורה דלתרצי התוס' כפשוטו דמאי דנאמנים לומר אנוסים היינו היינו מטעם עדות וכמו עדים אחרים דנאמנים לומר על העדים אנוסים היו ולא מגבינן בהדי שטרא כדמסיק לקמן דף כ' ע"א אף אם כתב ידן יוצא ממקו"א ואין אלו האומרים אנוסים היו כו' עידי הקיום אעפ"כ לא מגבינן בהאי שטרא וא"כ לפ"ז למה יגרע הני עדים מעדים אחרים אך בסיפא דכת"י יוצא ממקו"א דא"נ לגמרי וגבינן בהאי שטרא א"ש דודאי גרע מעדים אחרים כיון דהם חוזרים ומגידים אבל כאן ברישא דבתוך כ"ד של כת"י הוא זה קא אמרי אנוסים היינו כמ"ש רש"י ד"ה כיון שהגיד ע"ש ודאי קשה דנימא כפשוטו דמטעם עדים הם נאמנים והקיום הוי קיום אעפ"כ נאמנים כמו עדים אחרים כיון דלא היי חוזרים ומגידים וב' קושית אלו קשה ג"כ אר' מאיר דאף דמפרש הגמרא הטעם שלו מ"מ קשה ממ"נ כמ"ש וג"כ קשה מאי מהני חזקה לנגד עדים דעדים גמורים הם כמ"ש וזה צריך ביאור רחב ואינו ענין למה שכיוונתי בחיבורי זה ואי"ה בחידושי על כתובות אבאר זה באורך אך דגם תי' הפ"י שפיר דגבי עדים הוי ודאי הפה שאסר דאין השור שחוט לפניך לכך מהימני אבל בדידי' לא שייך לומר דנהימן אף במקום ע"א מטעם הפה שאסר אפילו במקום ע"א משום דבדידי' הוי שפיר השור שחיט דהא תבעו ע"ש בסוגי' דשדה זו של אביך היתה וא"כ לפ"ז בין לרש"י ובין לתוספת הוי הדין דלא אמרינן מיגו בכה"ג ודוק ואל תשיבני מכתובות כ"ג ע"ב מב' נשים שנשבו ע"ש פ"י דכבר תיקן זה וז"ב. ועדיין ליכא הוכחא מגמ' דידן לדין הנ"ל דלא בעינן רק קיום חתימת ע"א כשטוען פרעתי רק דהוא עפ"י סברא א"כ יש לפקפק בה ולומר דל"ה מחויב שבועה דאורייתא דקיום שטרות דרבנן וליכא חיוב שבועה דאורייתא רק מדרבנן ול"ה משוי"מ כמ"ש לעיל ואף שכתבתי לעיל דסברא זו אינה מחוורת כיין דמדאורייתא חייב לשלם מ"מ ראי' בעי דאיכא למימר מ"מ היי שביעה דרבנן ולא דמי לממר"מ דכ' הש"ך דשם הקיום דאורייתא כמו שכתבתי לעיל ודוק.

ודין הנ"ל תלוי באשלי רברבי אם סבירא לן כשיטת הריז"ל שהבאתי דקיים שטרות דאורייתא רק אם מודה שכתבו הוי הקיום דרבנן ודאי דהוי משוי"מ דהא אם הי' מכחישו הי' מש"ד וא"כ הוי שפיר מיגו במקום ע"א שמחויב לשבע כנגדו שביעה

דאורייתא אם מכחישו אבל להחולקים על הריז"ל וסוברים דאף בטוען מזויף הקיום דרבנן יש להסתפק קצת כמ"ש. ונראה לי להביא ראי' ברורה חדא דקיי"ל בסי' נ"א דע"א בשטר זוקק לשביעה והוי משוי"מ כשטוען פרעתי ואיך שייך לומר דבשני עדים חתומין מגרע גרע כיון דמדאורייתא חייב לשלם דזה נגד השכל ואיך מצינו זה דשני עדים גרע מע"א ונהוי כמאן דליכא רק חתימה זו שנתקיימה וא"כ הוי מח"ש אם הי' מכחיש את השטר עכשיו שטוען פרעתי הוי משוי"מ אף דשם נאמן לומר פרעתי לדיעה הב' היינו בלא מיגו כלל כמ"ש אבל הכא כיון שמודה שכתבו הוי שטר גמור בשני עדים ולא מהימן לומר פרעתי רק במיגו א"כ הו"ל משוי"מ דהא אם הי' מכחיש הוי מחויב לשבע וז"ב ודו"ק.

ועוד דאף אם אמרינן דקיום שטרות דרבנן ולא מקרי ש"ד דמדאורייתא שבועה לא חלה דחייב לשלם מ"מ ודאי לבתר דתקנו רבנן דצריך לקיים השטר ודאי דהוי דינו דאם שני עדים מקיימין חתימה אחת דזוקק לשבועה כמו ע"א בשטר וכמו דמשמע בירושלמי כמ"ש לעיל וא"כ ודאי דהיינו שבועת המשנה דמתקנת חכמים הוי חתימה שאינו מקויימת כמאן דליתא אם טוען מזויף ולא שביעת היסת דנתקנה בימי האמוראים דהא תקנה זו דבעי קיום הוי בימי המשנה ואם כן לפ"ז כשטוען פרעתי ואינו מכחיש את העד ודאי דהוי משוי"מ דכבר כתב הש"ך בסי' נ"ח ס"ק כ"ג דכל מקום שהי' צריך לשבע אם הי' מכחיש את העד שבועה חמורה יותר מטענתי עכשיו הוי משוי"מ וכן מוכרח מתוס' ע"ש. וכן נראה דעתו לפסק הלכה ע"ש א"כ הכא נמי הוי משוי"מ ואף הריטב"א דהביא שם דסובר דאף בכה"ג לא הוי משוי"מ מ"מ בנידון דידן ודאי מודה כיון דמדאורי' מחויב לשלם ואף שחולק אתו' בודאי אינו חולק רק שם דמדאורייתא פטור לגמרי ע"ש ודו"ק.

וראי' ברורה להש"ך ז"ל מהרמב"ם ז"ל דפרק י"ד מה' מלוה ה' יו"ד פסק הוציא עליו ש"ח בע"א והלוה טוען פרעתי היי משוי"מ כמובא בשמו בסי' נ"א ובה' עדות פ"ג ה"ב פסק דין תורה שאין השטר מועיל כלל דהוי מפי כתבם אבל מד"ס חותכין בעדות שבשטר בדיני ממונות ע"כ ואכ"ק איך פסק בה' מלוה דהוי משוי"מ לנגד ע"א שבשטר הלא מהתורה פטור לגמרי דלא הוי עדות שבשטר עדות כלל ולא הוי אלא שבועה דרבנן ובשביעה דרבנן לא א' משוי"מ דמהטור וש"ע בסי' ע"ה שם משמע דליכא חולק אהרמ"ה ז"ל בזה דבשבועה דרבנן לא אמרינן משוי"מ ועוד. דכבר כתבו התי' בכתובות י"ח ד"ה ובכולי' בעי דלידי דמוכח מהגמ' בב"מ גבי ההוא רעיא כו' ע"ש דבשבועה דרבנן לא א' משוי"מ וא"כ כיון דמוכח הוא מהגמרא בודאי קשה טובא אהרמב"ם ז"ל,

ועל הש"ע ודאי קשה דבסי' כ"ח פסק כהרמב"ם וסותר עצמו למ"ש בסי' נ"א לפמ"ש בסי' ע"ה, א"ו כמ"ש הש"ך דהיכא דצריך לשבע שבועה חמורה בהכחשת העד יותר מעכשיו הוי משוי"מ כגון שביעת המשנה וא"כ א"ש בנידון של הרמב"ם ז"ל דמתקנת המשנה גובין בשטרות והמפורסים אין צריך ראי' וא"כ כשמכחישו לע"א הכתוב בשטר איכא שבועת המשנה דמתקנת חכמים עד הכתוב בשטר הוא עדות כמו בע"פ וא"כ הוי שפיר משוי"מ דעכשיו שאינו מכחישו וטוען פרעתי אינו מחויב לשבע אלא היסת א"כ ה"נ אף בנידון דידן אף לפסק הלכה של הרמב"ם דהוי ודאי שבועה דרבנן דמדאורי' אינו מועיל שטר כלל מ"מ הו"ל משוי"מ כמו שטר בע"א ודו"ק, מיהו לפמ"ש הפנ"י בגיטין השולח די ל"ו שם לתרץ הקושי' שמקשין מסוגי' דשם על הרמב"ם דה' עדות הנ"ל ומסיק דדוקא לענין ד"נ או דיני קנסות ובשטרות לענין משועבדים ובכל דוכתא דלא מהני הודאת פיו וכת"י התם בעינן עדות גמור מדאורי' בכה"ג פוסל הרמב"ם מפי כתבם מדאורי' משא"כ היכא דמהני הודאת פיו וכת"י לא גריעי ע"ח מכת"י עכ"ל, א"כ בלא"ה ל"ק אהרמב"ם בה' מלוה דשם לענין בני חרי איירי וכן כאן א"ש דהא לענין בני חרי עסקינן דממשועבדי' ודאי דלא יכול למגבי מחמת דהוא עכשיו משוי"מ ודייק אבל הש"ך ודאי דלא סבר כן בדעת הרמב"ם כמי שחידש הפ"י דהא השיג על הרמב"ם בסי' כ"ח ס"ק י"ד על הרמב"ם שם מקטין ומכתב בספר וחתום ועוד שם ולפי דברי הפ"י לק"מ ובודאי צ"ל ברמב"ם ז"ל דלא תקשה מדידי' אדידי' כמ"ש ודוק א"כ היוצא מדברינו אלה דבנתקיים חתימה אחת וטוען פרעתי ודאי הוי משוי"מ ודוק היטב.

[**שם**] **בהג"ה** ויש חולקין ואומרי' דנאמן הוא ועיי' בש"ך לעיל סי' סיט ס"ק י"א שכ' דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש וסמ"ג סבירא להו כדיעה זו ועי' בפ"י בכתובות י"ח ע"ב שהוכיח בתוס' ד"ה אין נאמנים דסבירא להי ג"כ כדיעה זו וא"כ כיון שהתו' והרא"ש והרי"ף והרמב"ם והרשב"א וסמ"ג סוברי' כן ודאי כוותיהו נקטינן והוי הנ"י בעל דיעה ראשונה יחיד לגביהו ובפרט דמסתבר דלא הוי כלא ליתי דהא ודאי גם דיעה הא' מודה אם זה טען מזויף ולא נתקיים השטר רק שמביא עדים שראו ההלואה וזה טוען פרעתי דמהימן וישבע היסת ולא הוי מוחזק כפרן כמ"ש בדיעה הא' ואחר שהביא עדים לקיימו דמשמע דיקא שנתקיים השטר וראי' ברירה לזה דאפלגו ר' מאיר ורבנן כתיבות י"ח ע"ב אין נאמני' לפסלו ד"ר מאיר וחכמים אומרים נאמנים שם ממנו דר"מ מלוה גופא מידק דייק כו' ופרש"י דכיון דמודי' הם שהשטר בדין נכתב שהלואה אמת כו' עד שם אלא בדרב הונא א"ר קמפלגי ע"ש דפירשו התוס' דבטוען מזויף איירי והקשו על פי' רש"י עיי"ש וא"כ לפ"ז כיון שטוען מזויף ויש עדים על הלואה אמאי לא נימא דחייב לשלם

אף אם מהמנינן לעדים שהשטר פסול ואף שיש לתרץ בכמה אנפין מ"מ נראה עיקר כמ"ש וטעמא מאי אלא דהא דטוען מזויף היינו שהשטר מזויף אף שהלואה אמת ולא אמר מזויף רק שיקיים ואח"כ ידין עמו כמ"ש הרשב"א או משום שפרעו והא דהניח השטר בידו היינו משום דלא ידע ממנו שמזויף הוא אך זה נראה לי דאם אין לו עדים שפרע נראה דלא מהני טענתו אף להשביע את המלוה דהא הוחזק כפרן עכ"פ כמו שהוא לדיעה הראשונה אם טוען שפרעו לאחר שטען בב"ד עיין בסמ"ע ובש"ך כאן ומי' גם זה יש לדחות דלדיעה הראשונה הוחזק כפרן לאותו ממון אבל לדיעה השני' אינו מוחזק כפרן רק לנגד השטר ולא לממון ועי' לעיל סי' ע"ט סעי' ה' דבעינן דוקא לאותו ממון וראי' ברורה לזה מהסמ"ע דפירש בדיעה הא' רק לענין פרעון אחר הקיום ולענין שבועת המלוה כמו שפי' הש"ך את דבריו וא"כ לפ"ז האי ויש חולקין הוא אף לענין זה דלא הוי הוחזק כפרן כלל וא"כ קשה נהי דלא הוי כאומר לא לויתי מ"מ הוחזק כפרן וצ"ל כמו שכתבתי ואף הש"ך דחולק על הסמ"ע היינו בדיעה הראשונה משום דמפורש בנ"י דלענין עדים אבל בהדין שמוכרח מתוך דברי הסמ"ע בדיעה השני' לא פליג עלי' וכן מוכרח עוד מש"ע סי' ע"ט סעי' ו' שם וא' להד"מ וזה אינו כתב ידי כו' אינו נאמן לומר פרעתי עד שיביא עדים שפרעו והיינו לאחר הקיום כמו שפי' הסמ"ע שם דאל"כ אף עדים לא מהני ע"ש ואעפ"כ כתב בש"ע ואמר להד"מ ואינו כת"י משמע דאינו כת"י לחוד אינו מוחזק כפרן רק באומר להד"מ דודאי הוחזק כפרן כמ"ש הסמ"ע כאן ולפ"ז יש ג"כ הוכחא ברורה דגם הש"ע והרב סוברים כדיעה שכי' דכאן והפירוש של וכפר ואומר שאינו כת"י דשם סי' ס"ט כמ"ש הש"ך בשם ס"ק י"א דהא מכאן דסי' ע"ט יש הוכחא מש"ע כמו שהוכיח הש"ך שם מרי"ף ורמב"ם והרא"ש וסמ"ג ותמי' לי על הש"ך שלא הרגיש שם בזה וא"כ שמעת מינה דהך דסי' ע"ט תרתי חדא דקיי"ל כדיעה השני' דכאן ועוד לא מבעי' דהודאה לא הוי אלא אפי' הוחזק כפרן לא הוי ואין להקשות דמ"מ קשה הא בלהד"מ לחוד הוי הוחזק כפרן אם נתקיים כת"י וכן קשה ג"כ על הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שהביא הש"ך שם סי' ס"ט סקי"א הא בלא לויתי לחוד הוי הודאה והוחזק כפרן כמו שמסיק שם הש"ך מי ל"ק דזה ממילא כיון לא לויתי מוכרח לטעון שאינו כת"י ודוק.

בסמ"ע סק"ו שם אחר שנתקיים והש"ך כתב עליו דאין צריך לכל זה עיין שם ולי נראה דהסמ"ע כיון מדכתב כאן בהג"ה הוחזק כפרן ואינו נאמן דמאחר שא' מזויף כאלו אמר לא לויתי כו' הלא לזה אם טוען פרעתי קודם שטען בב"ד ואיכא עדים אין צריך לזה טעם דהוחזק כפרן רק דהוי כאלו הודה לא פרעתי ומטעם הודאה אתינא עלי' ולא מטעם

דהוחזק כפרן אלא מדכתב דהוחזק כפרן ש"מ דנתכוון גם לזה היכא דטען שפרע אחר הודאה דלזה לא הוי הודאה ואינו נאמן מטעם הוחזק כפרן והיינו כשלא הביא עדים ונ"מ לענין שבועה דאין המלוה צריך לשבע וק"ל.